

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013–2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lenka Pařízková

Komiks v českých tištěných médiích

Historie, osobnosti, současnost

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED PART-TIME STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Lenka Pařízková

Comics in the Czech print media

History, personalities, present

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 2. 2016

Lenka Pařízková

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Hugo Schreiberovi za vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce je koncipována jako teoretická.

První část práce definuje základní pojmy teorie komiksu. Následně se zabývá postavením komiksu k literatuře. Práce pokračuje rozbořem komiksu jako uměleckého díla a jako samostatného média. Konec první části se zabývá základními komiksovými formami.

Druhá část bakalářské práce pojednává o historii vzniku komiksu ve světě a v českých zemích. Pokračuje v popisu vlivu zahraničních komiksů na český komiks.

Třetí část práce rozebírá český komiks podle jeho obsahu. Popisuje hlavní komiksové žánry a jejich představitele.

Čtvrtá část práce se věnuje komiksovým autorům a jejich dílům podle historických období.

Pátá část práce se zaměřuje na význam komiksu pro lidskou společnost.

Poslední šestá část práce se zabývá budoucností komiksu v digitální době.

Klíčová slova

Komiks, tištěná média, bublina, panel, akční, dobrodružný, historický, generace nula, manga, umění, žánr, médium.

Annotation

The Bachelor Thesis is conceived as a theoretical.

The first part of thesis defines the basic concepts of the theory of comics. Subsequently discusses the status of comics to literature. The work continues with the analysis of comics as a work of art and as a separate media. End of the first part is deals with the basic forms of comics.

The second part of thesis deals with the history of comics in the world and in the Czech lands. The work continues with a description the influence of foreign comics into Czech comics.

The third part discusses the Czech comics by its contents. The thesis describes basic comic genres and their representatives.

The fourth part of thesis is devoted to comics authors and their works according to historical periods.

The fifth part of thesis focuses on the importance of comics for human society.

The six part of thesis deals with the future of comics in the digital age.

Keywords

Comics, printed media, speech balloon, vignette, action, adventure, historical, Generation Zero, manga, art, genre, medium.

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 KOMIKS (KRESLENÝ SERIÁL) JAKO LITERÁRNÍ ÚTVAR.....	13
1.1 Co je to komiks?.....	13
1.2 Stavební prvky komiksu	15
1.2.1 Bublina	15
1.2.2 Panel	17
1.2.3 Rámeček.....	19
1.2.4 Písmo.....	20
1.3 Komiks jako literární dílo	20
1.4 Komiks jako literární žánr (útvár).....	21
1.5 Komiks jako umění.....	22
1.6 Komiks jako médium.....	23
1.7 Kam tedy komiks zařadit?	23
1.8 Jak vzniklo slovo komiks	26
1.9 Komiksové formy	28
1.10 Shrnutí kapitoly.....	30
2 HISTORIE VZNIKU KOMIKSU	32
2.1 Stručná historie vzniku komiksu v českých zemích.....	33
2.2 Komiks ve světě a jeho vliv na český komiks	34
3 DRUHY KOMIKSU PODLE OBSAHU	36
3.1 Akční komiksy a superhrdinové	36
3.2 Dobrodružné komiksy	38
3.3 Westerny	39
3.4 Erotické komiksy	39
3.5 Historické komiksy	40
3.6 Humoristické komiksy	41
3.7 Detektivní komiksy.....	42
3.8 Válečné komiksy	43
3.9 Sci-fi komiksy	44
3.10 Ostatní komiksové žánry.....	45
3.11 Druhy komiksu podle jeho čtenáře.....	46
3.11.1 Děti.....	46
3.11.2 Dospívající mládež.....	48
3.11.3 Dospělí	49

3.11.4	Ženy a dívky.....	49
3.11.5	Muži a chlapci	51
4	KOMIKS V HISTORICKÝCH ETAPÁCH	52
4.1	Úvod.....	52
4.2	Rakousko-Uhersko – do 28. 10. 1918	52
4.2.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	53
4.2.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	54
4.3	Vznik Československa	55
4.3.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	55
4.3.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	56
4.4	Druhá republika 1938-1939.....	56
4.4.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	57
4.4.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	57
4.5	Protektorát 1939-1945	57
4.5.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	57
4.5.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	58
4.6	Poválečné období 1945-1948	59
4.6.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	60
4.6.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	60
4.7	Doba komunismu 1948-1967.....	61
4.7.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	61
4.7.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	64
4.8	Pražské jaro 1967-1970	64
4.8.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	65
4.8.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	66
4.9	Normalizace 1971-1989.....	67
4.9.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	68
4.9.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	70
4.10	Období po roce 1989	70
4.10.1	Hlavní osobnosti a jejich díla.....	71
4.10.2	Tištěná média obsahující komiksy.....	75
5	VÝZNAM KOMIKSU PRO SPOLEČNOST	76
6	BUDOUCNOST KOMIKSU	77
	ZÁVĚR	78

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	79
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	86

ÚVOD

Do roku 2005 se o český komiks jako o literární umělecké dílo odborná veřejnost zajímala jen okrajově. Není nám známo, že by před rokem 2005 existovala nějaká zásadní práce, která by se komiksem v českých zemích podrobněji zabývala. Teorii komiksu se věnovali převážně laičtí autoři, a to nejčastěji v rámci lokálních publikací či přednášek v různých uzavřených komunitách.

Tématem této bakalářské práce je komiks v českých tištěných médiích. Jeho historie, osobnosti a současnost.

Autorka si tuto práci zvolila hlavně proto, že komiks je v naší společnosti stále ještě vnímán jako médium, které je určeno pro děti a dospívající mládež, případně pro dospělé podivíny. Tuto zkreslenou představu o tom, co je to vlastně komiks a kdo jej čte, v posledních letech u laické veřejnosti velmi posílil i populární seriál *Teorie velkého třesku*.¹ Podle autorky je ale komiks plnohodnotným médiem a v současné době stále častěji používaným komunikačním prostředkem.

Většina české veřejnosti si komiks představuje jako nějaký dětský obrázkový časopis, humorné obrázkové přílohy v týdenících nebo americký film se superhrdinou, který zpravidla vznikl na základě komiksového příběhu od společnosti *Marvel*.² Někteří občané si možná vzpomenou, jak v dětství četli *Čtyřlístek* nebo *Rychlé šípy*. To samozřejmě potvrdí jejich názor, že komiks pro dospělé čtenáře určen není, a že se pro ně nejedná o vhodné literární dílo.

V poslední době komiks začíná být velmi oblíbeným médiem, které dokáže informaci jednoduše, rychle a srozumitelně sdělit, vysvětlit či dokonce ve zkratce naučit.

¹ Teorie velkého třesku (anglicky The Big Bang Theory) je americký seriál, který vypráví životní příběhy čtyř kamarádů (vědců) a jejich přátel. V seriálu se vyskytují velmi často scénky z prodejny komiksů. Většina návštěvníků této prodejny je zobrazována jako nepochopitelní podivíni. *Teorie velkého třesku*. [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie_velk%C3%A9ho_t%C5%99esku_%28serie%C3%A1%29

² Společnost Marvel Comics je nejznámější vydavatelství komiksů v USA. Od roku 2009 ji vlastní společnost The Walt Disney Company. *Marvel Comics*. [online]. © 10. 11. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Marvel_Comics

Tato práce si dává za svůj cíl ukázat, že komiks v různé formě a podobě existoval v českých zemích již v dobách, kdy slovo komiks ještě neexistovalo. Komiks v nějaké podobě znali naši rodiče, prarodiče, praprarodiče. Možná si to ani neuvědomujeme, ale všichni jsme se za svůj život často s komiksem setkali a většinu z nás určitě i nějakým způsobem ovlivnil.

Komiks jako nástroj své tvůrčí činnosti používala řada našich předních literárních tvůrců a výtvarníků. Tito autoři dokázali pomocí komiksu pobavit nebo dovést k zamyšlení mnoho svých spoluobčanů. Komiks často působil jako zrcadlo nastavované problémům ve společnosti.

Bakalářská práce je koncipována jako teoretická. V první části práce se budeme zabývat otázkou, co to komiks je, jak a proč vznikl a z jakých částí je tvořen. Seznámíme se s komiksem ve světě a jeho vlivem na vývoj českého komiksu. Následně se v práci budeme věnovat významným českým autorům a jejich nejznámějším dílům. Zamyslíme se nad tím, jak jejich komiksy ovlivňovaly nebo odrážely dobu, ve které vznikaly. V závěrečné části práce se pokusíme předpovědět, jaká bude budoucnost tištěného komiksu v nastupující době digitálních médií.

Po roce 2005 začaly vznikat první bakalářské a diplomové práce, které se zabývaly odborným zkoumáním komiksu. Samostatná odborná práce, která by se věnovala pouze fenoménu českého komiksu, ale žádná neexistovala. Pokud taková práce existuje, není nám to z veřejných zdrojů známo. V roce 2011 vyšla knižně první odborná práce s názvem *Český komiks 01. poloviny 20. století* od Heleny Diesing.³ Následně vycházela další odborná díla, která se pokoušela prozkoumat českou komiksovou scénu.

V roce 2015 vyšlo první ucelené vědecké dílo s názvem *Dějiny československého komiksu 20. století*.⁴ Jedná se o třísvazkové monumentální dílo dějin českého komiksu

³ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁴ *Dějiny československého komiksu 20. století*. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.dejinykomiksu.cz/>

PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-061-3.

v období 1900 až 2000. Autoři toto dílo připravovali pět let. Významu tohoto díla pro odbornou veřejnost se budeme věnovat podrobněji v dalším textu.

Tato bakalářská práce si klade za cíl zkoumáním a porovnáváním dostupných odborných i laických pramenů vytvořit stručný ucelený pohled na komiks v českých novodobých dějinách. Zvláště se práce zaměří na období od roku 1800 do roku 2015.

V průběhu vypracování práce budeme používat metodu shromáždění relevantních zdrojů, které následně podrobíme kritice a určíme jejich obsahovou přesnost.

Následně pomocí křížového porovnání zdrojů určíme a vybereme pravdivé a ověřitelné informace. Tyto nalezené informace budeme interpretovat v rámci jednotlivých kapitol této práce. Nakonec provedeme shrnutí získaných poznatků.

1 KOMIKS (KRESLENÝ SERIÁL) JAKO LITERÁRNÍ ÚTVAR

1.1 CO JE TO KOMIKS?

„Komiks žádnou definici nemá, je mnoho možností, jakým způsobem lze mixovat text a obraz.“⁵

V roce 2013 na *KomiksFESTU*⁶ konaném v Praze tuto větu řekl v rozhovoru pro internetový deník *iDnes.cz* jeden z největších evropských znalců a teoretiků komiksů Paul Gravett.⁷

Mnoho teoretiků komiksu se snaží vytvořit definici komiksu tak, aby se v ní jednoznačně odlišil komiks od filmu a případně i od románu.

Autorce této práce se nepodařilo v odborných zdrojích dohledat přijatelnou jednoduchou definici komiksu, která by byla vhodná pro tuto práci. Na základě studia odborných pramenů si autorka formulovala krátkou a jednoduchou definici komiksu, která je v různé podobě součástí všech složitějších odborných definic.

Autorčina nejstručnější a nejobecnější definice komiksu tedy je, že **komiks je chronologická sekvence obrázků často doplněná jazykem.**

Autorka tuto jednoduchou definici komiksu považuje za relevantní pro potřeby této práce. Tato stručná definice jí umožňuje v následujících kapitolách zařadit do své práce díla, která ona považuje za komiksová.

⁵ BERZ, O. *Komiks naštěstí žádnou definici nemá.* [online]. © 9. 11. 2013 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/paul-gravett-rozhovor-o-komiksu-doi-literatura.aspx?c=A131107_160211_literatura_ob

⁶ KomiksFEST! je mezinárodní multimediální festival. Vznikl v roce 2006 s cílem vyvést komiks v Česku z undergroundu a etablovat ho jako plnohodnotné moderní médium schopné nést jakýkoli obsah. Motto festivalu zní „Komiks unlimited“. Festival každý rok přináší nové knihy, výstavy, filmy, divadelní představení, autogramiády a besedy. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://komiksfest.cz/#start>

⁷ WIKIPEDIE. *Paul Gravett.* [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Gravett

Tuto definici komiksu většina literárních a mediálních teoretiků s případným drobným doplněním bude akceptovat. Autoři různých komiksových monografií, encyklopedií a samotní autoři komiksů považují uvedenou definici komiksu v obdobné podobě za samozřejmost. Autoři naší nejrozsáhlejší odborné práce o českém komiksu nazývají současný stav definice komiksu „*terminologickým bábelem*“.⁸

Naše jednoduchá definice umožňuje do široké rodiny různých komiksových tvarů zahrnout i takové dílo, jako je *Tapisérie z Bayeux*.⁹ Tato tapisérie je 68 m dlouhá vyšíváná tkanina, která komiksovou formou vypráví příběh o ovládnutí Anglie Normany. Obrázky v tapisérii jsou doplněny textem.

Obrázek 1: Tapisérie z Bayeux

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou¹⁰

Obrázek 1 ukazuje pouze velmi malý fragment, který autorka práce vytvořila z celé tapisérie. Celá tapisérie je dostupná v digitální formě na uvedeném zdroji.

Mezi hlavní zahraniční teoretiky, kteří se snažili vytvořit přesnější definici komiksu, patří Douglas Wolk, Thierry Groensteen, Umberto Eco, Scott McCloud, Rodolphe Töpffer, Denis McQuail, Marshall McLuhan.

⁸ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 15. ISBN 978-80-7470-061-3.

⁹ WIKIPEDIA. *Tapisérie z Bayeux* [online]. © 30. 10. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tapis%C3%A9rie_z_Bayeux

¹⁰ WIKIPEDIA. *Tapisérie z Bayeux* [online]. © 30. 10. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tapis%C3%A9rie_z_Bayeux#/media/File:Tapisserie_de_Bayeux_31109.jpg

V Česku se zatím nikdo definici komiksu vytvořit nepokusil. Většina českých odborných prací přebírá zahraniční definice od výše uvedených teoretiků, nebo se definici komiksu věnuje velmi okrajově. V Česku chápeme komiks mnohem svobodomyšlněji. Mezi komiksy zařazujeme všechna díla, která odpovídají výše uvedené definici. V současnosti je již teorie komiksu v okolním světě a také i u nás uznávána jako samostatná vědní disciplína. Po celém světě se jí věnuje řada badatelů.

1.2 STAVEBNÍ PRVKY KOMIKSU

Dříve než budeme pokračovat v naší práci, je nutné definovat základní terminologii, která se v komiksových dílech používá. Na tuto terminologii se budeme v dalším textu odkazovat.

Terminologie komiksu je velmi rozsáhlá. Zvláště pak terminologie, která definuje vizuální podobu komiksu. Budeme si definovat jen ty nejzákladnější prvky, které potřebujeme pro tuto práci. Podrobněji se terminologií komiksu zabývá práce Martina Gillára.¹¹ Nejčastěji se vychází z terminologie definované belgickým teoretikem Thierry Groensteenem v knize vydané pod českým názvem *Stavba komiksu*.¹² Přehled všech důležitých termínů používaných ve spojení s komiksem je přehledně zpracován na webu www.komiks.cz.¹³

1.2.1 BUBLINA

*„Bublina nebo také obláček je prostor většinou eliptického tvaru, do něž jsou zaznamenány promluvy postav. Hladké elipsoidní bubliny označují přímou řeč, pokud má tvar obláčku, vyjadřuje většinou myšlení postavy, bublina se zubatými okraji znamená reprodukováný hlas. Komiksy bez dialogových i narativních textů se označují jako němé komiksy.“*¹⁴

¹¹ GILLÁR, M. *Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize*. [online]. Brno 2009. [cit. 2015-11-25]. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Vedoucí práce: Mgr. Jan Tlustý, Ph.D. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/85701/ff_m/?id=106857

¹² GROENSTEEN, T. *Stavba komiksu*. 1. vyd. Brno: Host, 2005. ISBN 80-7294-141-0.

¹³ HOST. *CO JE CO... V KOMIKSU*. [online]. © 14. 10. 2015 2014 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.komiks.cz/clanek.php?id=1062>

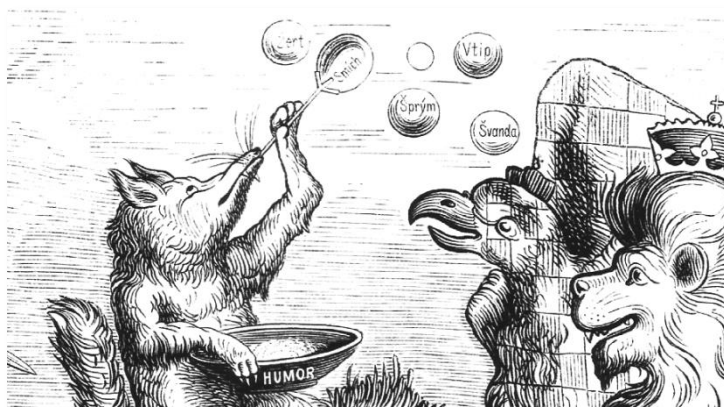
¹⁴ HOST. *CO JE CO... V KOMIKSU*. [online]. © 14. 10. 2015 2014 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.komiks.cz/clanek.php?id=1062>

Z této velmi podrobné definice je zřejmé, že bublina je nositelem jazyka, ale může mít a zpravidla často má i svou grafickou podobu, která umocňuje text, který obsahuje. Bublina se v našich zemích v počátku vzniku českých komiksů mnoho nepoužívala. Autorům připadala cizí a protivící se tradici a dobrému vkusu. Tito autoři text zpravidla umisťovali pod obrázky. Některá díla mají text pod obrázkem a současně v obrázku je ještě přidána bublina.¹⁵

„Řeč mluvící osoby v mrazivém prostředí je nejen slyšet, ale i vidět díky obláčkům páry, které vyfukuje,“ řekl Will Eisner, který vysvětluje původ slova bublina podle italského slova pro komiksy *fumetto*, což v češtině znamená vyfouknutý kouř.¹⁶ Pěkný příklad českého použití bubliny se objevil v roce 1862 v záhlaví časopisu *Humoristické listy* od A. Řeháčka.¹⁷ Tak vznikl v českém prostředí název bublina.

V počátcích komiksu někteří autoři používali místo termínu bublina i označení balónek. Patřil mezi ně i Josef Lada.¹⁸

Obrázek 2: Použití bubliny v úvodníku *Humoristických listů*

Zdroj:¹⁹

¹⁵ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 11. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹⁶ EISNER, W. *Comics & Sequential Art*. Canada: Tamarac, 1985, s. 7. ISBN 0-9614728-1-2

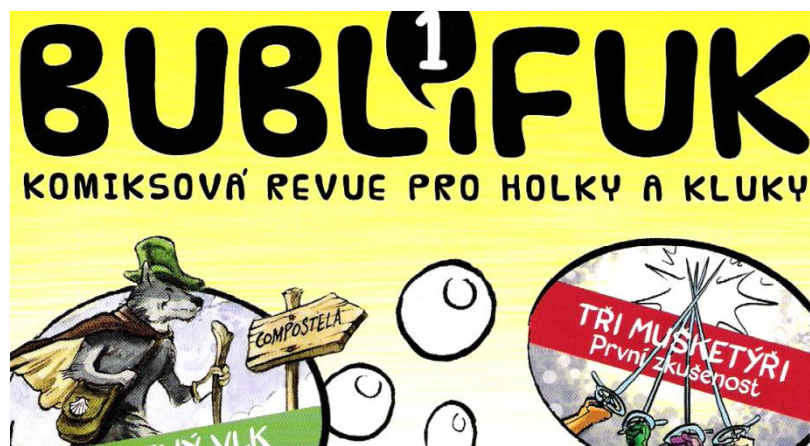
¹⁷ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 15. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹⁸ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 29. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹⁹ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 18. ISBN 978-80-904546-8-2.

V listopadu 2015 vyšlo první číslo dětského komiksu s názvem *Bublifuk*. Název časopisu velmi vtipně odkazuje na tento důležitý komiksový prvek.

Obrázek 3: Dětský časopis *Bublifuk*

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.²⁰

Termínu bublina jsme se věnovali více, než se budeme věnovat dalším základním prvkům komiksu. Bublina je považována za důležitý prvek komiksové sémantiky, často za hlavní prvek, kterým je komiks definován.²¹

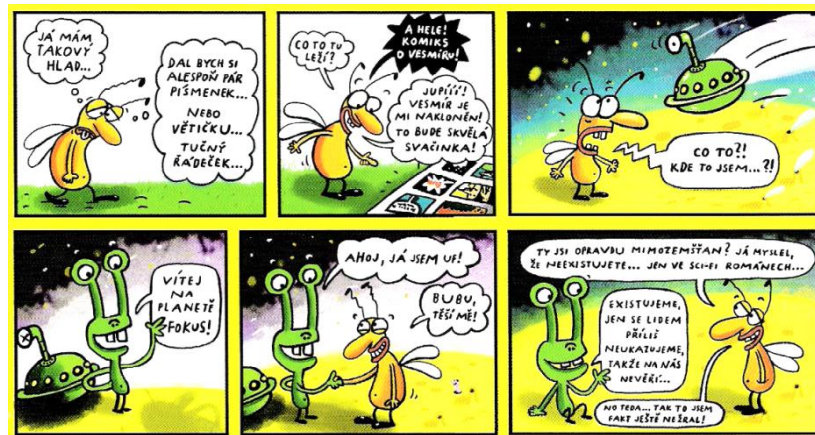
1.2.2 PANEL

Panel rozděluje děj do jednotlivých samostatných částí. Mohli bychom jej přirovnat k políčku filmu na filmovém pásu. Nejčastěji je tvořen obdélníkem nebo čtvercem. Tyto jednoduché geometrické tvary se používají zejména u delších komiksových příběhů. Někteří autoři komiksů ale panel vykreslují jako mnohoúhelníky různých nepravidelných velikostí a uspořádání. Panely jsou zpravidla umístěny v řadě za sebou. V jednom komiksovém příběhu se může způsob zobrazení panelů a jejich tvar měnit.

²⁰ JUHAŇÁK, S. *Bublifuk*. Triton: Komiksová revue pro holky a kluky. 2015, roč. 1, č. , Přední strana. ISBN 978-80-7387-955-6.

²¹ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1.vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 11. ISBN 978-80-904546-8-2.

Obrázek 4: Konzervativní rozložení panelů

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.²²

Obrázek 5: Kája Saudek a jeho práce s panely

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.²³

²² JUHAŇÁK, S. *Bublifuk*. Triton: Komiksová revue pro holky a kluky. 2015, roč. 1, č. , Zadní strana. ISBN 978-80-7387-955-6.

²³ SAUDEK, K. WEIGEL, J. *Lips Tullian*. 1. vyd. Praha: Plus, 2010, s. 39. ISBN 978-80-259-0029-1.

1.2.3 RÁMEČEK

Pro rámeček kreslíři používají termín „škarpa“. Jeho hlavní funkcí je nějakým způsobem uzavřít panel. Slouží k určité rytmizaci vyprávění a podvědomě u čtenáře vytváří návod, jak má komiks číst. Rámeček definuje strukturu celého díla. Svou grafickou podobou se může podílet i na akčnosti celého díla. Rámeček může být tvořen i nějakou částí obrázku, jako jsou různé stavební prvky prostoru, kde se děj odehrává. Vhodně zvolený rámeček dokáže vytvořit dějový předěl a čtenář si může jen domýšlet, co se vlastně při přechodu z jednoho obrázku na druhý stalo. Předvídaný děj se ztratil ve „škarpě“ a vše je najednou jinak.

Obrázek 6: Kreativnější využití rámečků

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.²⁴

²⁴ PROKŮPEK, T. *AARGH!*, *Komiksový sborník*. 1.vyd. Praha: Anaphabet Books, 2015. ISBN 978-80-906032-2-6.

1.2.4 PÍSMO

Písmem se v komiksu vyjadřuje přímá řeč, zvuky nebo doplňkový popis. Velmi často je písmo graficky upravováno, aby vyjádřilo sílu zvuku nebo nějaké probíhající emoce. Není výjimkou, že v jednom panelu je použito několik různých stylů písma.

Obrázek 7: Použití písma Kájou Saudkem

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.²⁵

1.3 KOMIKS JAKO LITERÁRNÍ DÍLO

Komiks není možné definovat pouze jako literární dílo. Komiksy jsou zpravidla tvořeny současně textem a obrazem. Text v komiksech bývá velmi stručný a často používá slang, hovorový jazyk a různé citoslovce. Podle naší definice jazyk v komiksu může chybět, obrázky nikoli.

Pokud chápeme literární dílo jako médium, jehož neodstranitelným prvkem je jazyk a to mluvený nebo psaný, tak komiks definici literárního díla vyhovuje.

Komiks ale obsahuje navíc obrázky. Přítomnost obrázků je pro komiks podle naší definice naprosto zásadní.

²⁵ SAUDEK, K. WEIGEL, J. *Lips Tullian*. 1. vyd. Praha: Plus, 2010, s. 61. ISBN 978-80-259-0029-1.

Přítomnost jazyka v komiksu ale zásadní není. Takže, pokud komiks přidává k obrázkům jazyk, můžeme ho považovat za literární dílo. Pokud ale jazyk v komiksu přítomen není, tak jej již literárním dílem nazývat nemůžeme a jedná se o dílo vizuální.

V práci Rostislava Tauda je podrobně zkoumána otázka, zda je komiks literárním dílem nebo ne. Na tuto otázku uvedený autor odpověděl, že není.²⁶ Základní myšlenkou a argumentem Tauda, proč odmítá komiks považovat za literární dílo, je: „*Nejčastější představou, že poslední výspu literatury v komiksu představují verbální texty v recitativech, jsme vyvrátili poukazem na to, že tyto texty nelze nikdy analyzovat izolovaně, bez vztažení k zobrazovanému.*“²⁷

Taud dále ve své práci uvádí: „*Znovu tedy vidíme, že vyčleňování komiksu z oblasti seriózních zkoumání není u nás jen záležitostí literární teorie, nýbrž samotné teorie komiksově, která jen potvrzuje ustálená dogmata, nepravdy a polopravdy. Ani v nejmenším se na tomto místě nechceme omlouvat za některé kritické výtky. Naopak doufáme, že se to některých teoretiků dotkne a vyvolá pádnou odezvu. Teprve ve vzájemném dialogu, který se nebojí pojmenovat i vlastní předsudky, je možno dobrat se smysluplné teorie, založené také na něčem jiném, než je současný terminologický báběl. Dokud k tomu nedojde, zůstane komiksová teorie u nás vzdušným zámekem, laputou, která se se svými zákony vznáší nad ostatní krajinou.*“²⁸

1.4 KOMIKS JAKO LITERÁRNÍ ŽÁNŘ (ÚTVAR)

Termín literární útvar je v odborné literatuře někdy nazýván literárním žánrem. V současné době se oba termíny používají přibližně stejně často.²⁹ V této práci budeme používat termín žánr.

²⁶ TAUD, R. *PATRÍ KOMIKS DO LITERATURY? aneb LITERÁRNÍ POVAHA KOMIKSOVÉHO DÍLA.* [online]. Praha 2008. [cit. 2014-11-25]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy, Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Petr Bílek, CSc. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120052722>

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

²⁹ MINÁŘOVÁ, E. *Stylistika pro žurnalisty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 76. ISBN 978-80-247-2979-4

Pod literárním žánrem zpravidla rozumíme rozdělení literárního druhu (epika, lyrika, drama) na menší hierarchickou rovinu. Například do literárního druhu epika zařazujeme literární žánry jako povídka, román, novela, pohádka atd.

Literární žánr můžeme dále dělit na varianty - podžánry. Například romány můžeme dělit na historické, milostné, dobrodružné apod.

Komiks může obsahovat většinu literárních žánrů. Z hlediska výše uvedeného dělení tedy komiks není literárním žánrem. Komiks není ani literárním druhem. Jak jsme rozebírali v předchozí kapitole, tak komiks vlastně ani není tak úplně literárním dílem.

Velmi podrobně se zabývá důvody, proč komiks není literárním žánrem, Mgr. Martin Foret.³⁰

1.5 KOMIKS JAKO UMĚNÍ

Podobně jako jakékoli jiné lidské dílo, ať se jedná o film, knihu, píseň nebo obraz, tak i komiks je výsledkem lidského tvůrčího projevu. Podle toho, v jaké společnosti žije tvůrce komiksu, tak jeho dílo může být vnímáno jako umělecké nebo naopak jako pokleslé.

Vše záleží na tom, jak v té či oné době je chápána estetická funkce vytvořeného díla. V nějaké době a v nějaké společnosti může být dílo považováno za nízké a pokleslé. Na stejné dílo se může jiná společnost v jiné době naopak koukat jako na dílo umělecké.

V různých pramenech se o komiksu mluví jako o „devátém umění“.³¹ Toto pojmenování komiksu vzniklo ve Francii v polovině 60. let. Foret ve svém textu uvádí, že komiks samozřejmě může být uměleckou výpovědí jeho autora. Rozhodně ale podle něj neplatí, že by komiks byl automaticky uměním, podobně jako uměním automaticky

³⁰ FORET, M. *RELAČNÍ KONCEPTUALIZACE „FENOMÉNU“ KOMIKS*. [online]. Olomouc 2015. s. 7-9. [cit. 2015-11-25]. Autoreferát k disertační práci. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Školitel: Prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/wp-content/uploads/2015/08/Foret_disertace_autoreferat.pdf

³¹ Tamtéž: s. 4-5.

není literatura nebo film. Vysvětluje, že literatura, film i komiks je jen forma, která může být použita k tvorbě umění, ale také k vytvoření kýče a braku.³²

1.6 KOMIKS JAKO MÉDIUM

Komiks obdobně jako film může být žánrově pestrý. Shodně s filmem, i komiks zpravidla pracuje s jazykem doplněným o obrázky. Podobně jako film i komiks si může dovolit používat jazyk velmi jednoduchým způsobem a všechny popisné prvky přenést na obraz. Film a ani komiks nemusí jazyk používat a vystačí si pouze s obrazem. Pokud film je svébytným médiem, potom je logické, že i komiks je svébytným médiem.

Již citovaný Mgr. Martin Foret se ve své práci snaží dokázat, že zařazení komiksu mezi média je nesprávné a chybné. Ve své práci komiksu ale znaky média přiznává.³³

Bc. Simona Valentová zase ve své odborné práci³⁴ rozebírá komiks jako umělecké médium. Autorka této práce podle výše uvedené argumentace bude komiks považovat za svébytné médium.

1.7 KAM TEDY KOMIKS ZAŘADIT?

Autoři komiksů se snaží ve zkratce formulovat určitý příběh nebo ponaučení, které by v klasické textové podobě literárního díla zabíralo jednu nebo i několik stránek textu. Příběh vytvořený kombinací jazyka a statického obrazu je nejsilnější stránkou komiksu, protože probíhající děj dokáže rychle sdělit adresátovi.

Pokud bychom porovnávali rychlost sdělení obsahu komiksu s tištěnou knihou nebo filmem, tak komiks díky svému obsahu, zpravidla prezentovanému na stránce nebo dvoustránce, dokáže informaci předat rychleji. Film i kniha sdělují informaci sekvenční

³² FORET, M. *RELAČNÍ KONCEPTUALIZACE „FENOMÉNU“ KOMIKS*. [online]. Olomouc 2015. s. 7-8. [cit. 2015-11-25]. Autoreferát k disertační práci. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Školitel: Prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/wp-content/uploads/2015/08/Foret_disertace_autoreferat.pdf

³³ Tamtéž: s. 9-10.

³⁴ VALENTOVÁ, S. *Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize*. [online]. Praha 2014. [cit. 2015-11-25]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra české literatury, Vedoucí práce: Mgr. Jan Tlustý, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120175722>

formou. Komiks naopak při využití celé stránky či dvoustránky, na které může být najednou umístěno mnoho obrazových informací, sděluje vše plošně.

Jak již bylo uvedeno, tak jazyk v komiksu je doprovázen obrázkem, který zajišťuje úplnost předkládané informace. Autoři komiksu se tak nemusí zabývat popisem prostředí, postav či děje. To vše zajišťuje grafická část komiksu. Pokud porovnáme komiks s nějakým psaným literárním dílem, tak zjistíme, že komiks je něco, kde se z tohoto díla vytrhnou přímé věty a doplní obrázkem. Obrázky se následně srovnají v časové lince. Jedná se o velké zjednodušení, ale pro představu, jaký zásadní rozdíl je mezi literárním dílem a komiksem, to postačuje.

Mnoho teoretiků srovnává komiks s filmem. Ten je také zpravidla tvořen obrázkem a přímou řečí osob. A aby to nebylo tak jednoduché, tak i ve filmu se někdy vyskytuje úvodní popisný text, který má divákům vysvětlit, co se dělo před vlastním dějem, vyprávěným pomocí filmu, či v jakém období se děj filmu odehrává.

Někdy tvůrce filmu považuje za nutné, dovysvětlit divákovi doprovodným textem na konci filmu některé skutečnosti, které film již nezachytil, například jaké byly další osudy důležitých postav.

V komiksu se úvodní i závěrečné doplňující texty také používají. Zpravidla je volena forma jednoho celostránkového obrázku, do kterého je vložen delší popisný text.

Film zpravidla na rozdíl od komiksu provází nějaký zvuk. Nedokážeme plně odhadnout, jak se komiks bude vyvíjet. Komiks je dostupný na internetu a na mnoha typech mobilních zařízení. Možná je jen otázkou času, kdy komiks začne používat jednoduché animace a zvuk.

Komiks ale naopak může být předlohou pro film a to jak hraný, tak i animovaný. Každý dnes zná dílo Walta Disneyho,³⁵ který své komiksy převáděl do animovaných filmů a také naopak. Komiks jako hraný film je velkým fenoménem dnešní doby, a to

³⁵ WIKIPEDIA. *Walt Disney*. [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2015-11-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Walt_Disney

hlavně v zahraničí. V Česku vznikl podle komiksové předlohy například film Alois Nebel.³⁶

Komiks je dnes již zpravidla považován za samostatné umělecké médium. Pokud definujeme médium jako důležitou součást v komunikačním procesu mezi konzumentem a autorem díla, tak komiks tuto podmínku zcela splňuje.

Předpokládá se, že obsah komiksu je vázán na papír a vzniká použitím různých tiskařských postupů. Předpoklad, že komiks je tištěné médium, již v dnešní době neplatí. Existují komiksy, které jsou publikovány na internetu nebo v různých chytrých přenosných zařízeních, jako jsou mobilní telefony a tablety.

Běžná tištěná média využívají ke komunikaci s příjemcem přirozený jazyk v textové podobě.³⁷ Komiks ale přirozený jazyk nemusí obsahovat.³⁸

Krátké komiksy se objevují ve formě graffiti ve veřejném prostoru na různých nevyužitých betonových či jiných plochách. V roce 2015 se konal v Brně mezinárodní komiksový festival *KOMA*. Na tomto festivalu známý brněnský streetartový umělec s přezdívkou Timo vytvořil komiksovou malbu v Soudní ulici na zdi bývalé věznice.³⁹

Komiksy jsou vytvářeny jako samostatná nástěnná díla a to v podobě komiksových obrazů nebo plakátů.⁴⁰ Někteří milovníci komiksů si nechávají vytvořit komiks přímo na stěně svého bytu. Často jsou komiksem vyzdobeny stěny hospod, restaurací a kaváren.⁴¹

V některých filmech režisér v průběhu filmu promítne formou statického zobrazení několik komiksových políček. Například ve známém českém filmu *Kdo chce*

³⁶ WIKIPEDIA. Alois Nebel. [online]. © 14. 8. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Nebel

³⁷ REIFOVÁ, I. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004, s. 137. ISBN 80-7178-926-7.

³⁸ MCCLOUD, S. *Jak rozumět komiksu*. 1. vyd. Brno: BB/Art, 2008. s. 12. ISBN 978-80-7381-419-9.

³⁹ *Brno hostí KOMA*. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.halonoviny.cz/articles/view/40860504>

⁴⁰ *Starpopart*. [online]. [cit. 2015-01-15]. Dostupné z: <http://www.starpopart.cz/starpopart/eshop/33-1-KOMIX/0/5/2160-Malovany-POP-ART-obraz-na-stenu-KOMIX>

⁴¹ *Komiks na zdech domů nebo v divadle*. [online]. [cit. 2015-10-23]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/zpravy/vytvarno/_zprava/komiks-na-zdech-domu-nebo-v-divadle-brno-hosti-prvni-rocnik-festivalu-koma--1538918

zabít Jessii? se v úvodu filmu zobrazí 36 komiksových kreseb Káji Saudka.⁴² Moderní hudební videoklipy občas zařazují několik komiksových políček do svého obsahu, a to často i opakovaně.

Komiks tedy v žádném případě nemusí být pouze v tištěné podobě. Komiks může zprostředkovat jakékoli literární dílo, a proto jej můžeme považovat za samostatné médium.

„*Zabít někoho mezi dvěma panely, to znamená, odsoudit ho k tisíci smrti.*“⁴³ Tuto větu ve svém díle vyslovil velký propagátor komiksů a často citovaný teoretik komiksu Scott McCloud.⁴⁴ McCloud svým výrokiem naznačuje, že to, co se v komiksu odehraje mezi dvěma obrázky komiksu, může mít tisíce různých pokračování. Pokud v prvním obrázku někdo vystřelí z pistole a v druhém obrázku je někdo mrtvý, neznamená to, že mrtvola byla zastřelena. Existuje, jak McCloud říká „*tisíc smrtí*“.

Když se v galerii postavíme před dokonalý obraz, tak na něj můžeme koukat celé hodiny a opětovně v něm najdeme nová a nová sdělení. Komiks nám může nabídnout takových obrazů více najednou.

1.8 JAK VZNIKLO SLOVO KOMIKS

Vznik slova komiks se shodně datuje, zvláště pak americkými teoretiky, dnem 25. 10. 1896.⁴⁵ Všechna díla vzniklá před tímto datem se označují za *protokomiksy*.⁴⁶ Podrobněji se tomuto tématu věnuje Jaroslav Balvín ve své práci *Intermedialita a komiks*. Balvín v práci uvádí i další termín, a to *kryptokomiks*.⁴⁷

⁴² KÁJA SAUDEK. *ČSFD* [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/70663-kaja-saudek/zajimavosti/>

⁴³ MCCLOUD, S. *Jak rozumět komiksu*. 1. vyd. Brno: BB/Art, 2008. s. 69. ISBN 978-80-7381-419-9.

⁴⁴ Poznámka autorky: Scott McCloud se ve skutečnosti jmenuje Scott McLeod

⁴⁵ PROKŮPEK, T., KORÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015. s. 25. ISBN 978-80-7470-061-3.

⁴⁶ Poznámka autorky: Pojem protokomiks je běžně používán i v odborné literatuře. Kdo tento pojem první použil, anebo definoval, se nám nepodařilo dohledat.

⁴⁷ BALVÍN, J. *Intermedialita a komiks*. [online]. Praha 2007. s. 25. [cit. 2015-12-14]. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Studijní program Mediální a komunikační studia, Vedoucí práce: Doc. Jiří Bystřický. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120006238/?lang=cs>

Slovo komiks vzniklo spojením dvou anglických slov *comic* a *strip* v nové slovo *comics*. Následně bylo toto slovo počestěno a změněno na *komiks*.

První slovo *comic* se překládá jako komický, legrační, vtipný. Toto slovo pravděpodobně vzniklo z latinského slova *comicus*, které pochází z řeckého slova *komikos*. Slovo *komikos* pochází ze slova *komodia*, případně *komoidiá*. Toto slovo je spojováno s pojmenováním různých druhů řeckých veseloher.⁴⁸

Slovo *strip* znamená pás, pruh, proužek. Sousedstvím *comic strip* v Americe na konci 19. století označovali sled několika humorných obrázků. Jak již bylo uvedeno, spojením obou slov vzniklo slovo *comics*, kterým tak byl označován nový sdělovací útvar, který se v Americe koncem 19. století rychle prosazoval.

Na konci slova *komiks* (*comiks*) může být někdy místo písmena *s* písmeno *x*. Psáno tedy *komikx* (*comix*). Tímto způsobem se někdy označuje americký undergroundový komiks, který dosáhl svého vrcholu v 60. a 70. letech minulého století.⁴⁹

Slovo komiks se v našich zemích začalo používat až po roce 1945, do té doby u nás nebylo známo.⁵⁰ Také v období od roku 1948 do roku 1989 se slovo komiks nepoužívalo. Bylo to z toho důvodu, že totalitní společnost ve slovu komiks viděla vztah k západním státům.⁵¹

Před rokem 1945 a v době komunismu komiksová díla v českých zemích vznikala a byla vydávána.

Pro komiks se používaly v českých zemích tyto názvy:

- Vyprávění textem, slovem, veršem, obrazem,
- humoristický film (toto označení rád používal Josef Lada),

⁴⁸ NOVOTNÝ, M. *Komiks* [online]. 19. 12. 2013 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/slova/_zprava/komiks--97793

⁴⁹ WIKIPEDIA. *Komiks*. [online]. © 10. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>

⁵⁰ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 12. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁵¹ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 11. ISBN 978-80-904546-8-2.

- někdy jenom označení film,
- obrázkový seriál,
- kreslený seriál,
- kreslené příhody.⁵²

Po roce 1989 se začalo používat častěji slovo komiks. Přesto se také podle potřeby používá i název tvořený kombinací slov *kreslený* nebo *obrázkový* a *seriál* nebo *příběh*. Tato označení používá spíše předlistopadová generace. Tato generace si pod slovem komiks představuje spíše zahraniční publikace nebo dílo Káji Saudka. Porevoluční generace již označení komiks používají běžně.

1.9 KOMIKSOVÉ FORMY

Obrázkový (kreslený) seriál

V obrázkovém seriálu obrazová složka tvoří celou stránku a textová složka je umístěna mimo obrazovou.⁵³ Textová složka je často veršovaná. Zástupcem této formy komiksu je *leporelo*.

Žertovný cyklus

Žertovný cyklus je typický pro humoristické časopisy. Jedná se o několik obrázků spojených do žertovného příběhu. Postavy se vyskytují jednou nebo dvakrát.⁵⁴ Žertovné cykly se také vyskytují v novinách, týdenících a dalších tištěných médiích. Tuto formu v našich zemích používali výtvarníci Renčín, Jirásek, Neprakta, Steiger a mnozí další.

Grafický román

Občas se používá označení kreslený román. Jedná se o knižní zpracování jednoho nebo několika komiksových příběhů, kde vystupují stejné osoby. Grafický román nemusí obsahovat všechny formální komiksové prvky, jako jsou panely, bubliny apod.⁵⁵

⁵² DIESING, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 11. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁵³ Tamtéž: s. 11.

⁵⁴ Tamtéž: s. 12.

⁵⁵ Tamtéž: s. 12.

Komiksové album

Definice je shodná s definicí grafického románu. Rozdíl je v tom, že se používá formát A4. Album má nejčastěji 48 stran. Jedná se o zpracování komiksu v podobě tzv. „francouzského typu“.⁵⁶

Komiksový strip

Tato forma je tvořena několika panely (2-6) vyjadřujícími krátký děj. Panely mohou být uspořádány vertikálně i horizontálně. Komiksový strip bývá publikován v různých tištěných a internetových médiích.⁵⁷

Obrázek 8: Strip v úvodníku časopisu Reflex

Zdroj⁵⁸

Komiksový časopis

Komiksové časopisy jsou velmi oblíbené. Časopisy nemusí obsahovat jen komiksy, ale mohou obsahovat i psané povídky, různé soutěže, komentáře apod. V Česku je nejznámějším komiksovým časopisem dětský časopis *Čtyřlístek*. Tento časopis vychází nepřetržitě od roku 1969.⁵⁹

⁵⁶ HOST. *CO JE CO... V KOMIKSU*. [online]. © 14. 10. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.komiks.cz/clanek.php?id=1062>

⁵⁷ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 11. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁵⁸ BAJGAR, R. O pivu a debilítě. *Reflex: celospolečenský týdeník*. 2016, roč. 16, č. 5, s. 3. ISSN 0862-6634.

⁵⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., FORET, M., JARĚŠ, M., *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015. s. 524. ISBN 978-80-7470-061-3.

Komiksové časopisy můžeme dále dělit:

- Komiksový fanzin. Jedná se o časopis, který obsahuje několik komiksů najednou a to od různých autorů.
- Polokomiksový časopis. Komiks v tomto časopise tvoří jen jednu jeho část. Příkladem může být časopis *Čtyřlístek*.
- Komiksová série. Vznikla v USA a zpravidla je ve formátu A5. Komiksy v tomto časopise vycházejí na pokračování. Časopis obsahuje jeden hlavní komiks, který vychází na pokračování a potom další kratší komiksy, které nemusí mít pokračování. U nás tento typ komiksu začal od prosince 2015 vydávat magazín *Blesk*.

1.10 SHRNU TÍ KAPITOLY

Snaha o vyjádření nějakého děje pomocí obrázků provází lidstvo od jeho prvních grafických projevů.

Autorka této práce se na základě prostudovaných materiálů domnívá, že komiks můžeme skutečně považovat jako svébytné médium. Komiks můžeme také považovat za umění, protože může být nositelem estetických hodnot. Tak jako se literární nebo filmové dílo dále dělí na žánry a podžánry, i komiks má své žánry a podžánry. Terminologicky i obsahově jsou shodné s členěním, které se používá v literatuře, ve filmu nebo fotografii.⁶⁰ Komiks složený z fotografií se nazývá fotokomiks a v poslední době, zvláště pak díky internetu, hlavně v laické komunitě ožívá.⁶¹

Výhoda a také odlišnost komiksu od psaných literárních děl je ta, že může rychleji sdělovat informace. Používáním obrázků autor pomocí komiksu představuje daleko přesněji a hlavně pro konzumenta jednodušeji svou vizi prostředí či hlavních postav než tištěné literární dílo.

⁶⁰ Poznámka autorky: Existují komiksy, kde obraz je tvořen řadou fotografií, do kterých je doplněn text. Na fotografiích jsou zpravidla amatérští a někdy i profesionální herci. Prostředím jsou skutečné reálie nebo uměle vytvořené v ateliéru.

⁶¹ *Fotokomiks*. [online]. © 27. 8. 2014 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Fotokomiks>

Čtenář tištěného literárního díla si vytváří vlastní představu, jak vypadají hlavní hrdinové a jak vypadá prostředí, kde se děj díla odehrává. Když je potom dílo zpracováno do filmové nebo televizní podoby, je často podstatně zkráceno a i dějově upraveno. Čtenář následně zjišťuje, že ve filmovém zpracování chybí postavy nebo děje, které on považoval za důležité, ale tvůrci filmu ne. Často jsme si po zhlédnutí filmu řekli, že knižní předloha byla lepší.

Komiks má tu výhodu, že nám v obrázcích předkládá konkrétní autorovu vizuální představu o hlavních postavách i prostředí. Společná skupina konzumentů konkrétního komiksového díla tak přesně ví, jak jejich oblíbená postava vypadá a jak vypadá prostředí, kde se děj komiksu odehrává. Je to obdobné, jako když režisér podle scénáře, který neměl žádnou všeobecně známou tištěnou literární předlohu, vytvoří film. Tento film je následně vydán knižně. Zpravidla s fotografií hlavního hrdiny na obalu knihy. Čtenář, který film viděl, si tak následně postavy i prostředí knihy spojuje s tím, co zná z filmu, a to i děje, které ve filmu nebyly.

Nadále v této práci budeme o komiksu uvažovat jako o samostatném médiu. Toto médium se neustále rozvíjí a hledá své nové formy, a to zejména ve své obrazové části. Souhlasíme s tím, že komiks může být uměním, a že komiks postupně využívá stále více žánrů. Protože komiks obsahuje vizuální část, tak může velmi rychle reagovat na moderní dobu a nové technologie, které v dnešní době vznikají. Komiksy mohou být na jiných nosičích, než je jenom potištěný papír. Komiks díky své podstatě, kde mu stačí k vyjádření nějakého děje i několik obrázků, může být vytištěn jak na papíře, tak i ve stejné podobě jednoduše umístěn na zed' místnosti nebo třeba na obrazovku přenosného elektronického zařízení, či být zobrazen na obrazovce bankomatu.⁶²

Tématem této práce je komiks v českých tištěných médiích. Jelikož jsme si definovali, že komiks může, ale také nemusí, být uměním, můžeme do této práce v další části zahrnout i ty autory a jejich komiksy, které určitě uměním nejsou nebo je současná

⁶² Poznámka autorky: Je velmi zajímavé se zamyslet nad tím, zda i komiks, který je zobrazen v bankomatu, může být uměním. Zde je totiž komiks použit pro reklamní účely. Srovnáme-li plakáty Alfonse Muchy, tak ty také ve své době plnily reklamní účel. Dnes nikdo již ale nepochybuje, že se jedná o umělecká díla. Bude velmi zajímavé, jak se na některé komiksy vytvořené pro různé účely, bude za několik let nahlížet.

společnost za umění nepovažuje. Rovněž tak můžeme do práce zahrnout komiksy všech žánrů a podžánrů, protože jak jsme výše definovali, komiks není literární žánr, ale jako samostatné médium je nositelem různých žánrů, i těch, které chápeme jako brakové nebo pokleslé.

Proč jsme se vlastně zabývali definicí komiksu a otázkou, zda je komiks literárním dílem, uměním, žánrem nebo médiem? Pokud chceme zmapovat historii českého komiksu, tak jsme nejprve museli definovat, co to komiks je. Teprve na základě tohoto poznání již můžeme určit konkrétní komiksové tvůrce a jejich díla v jednotlivých časových obdobích.

2 HISTORIE VZNIKU KOMIKSU

Zaznamenaný děj vyjádřený obrázky vznikal již v pravěku. Pravěkem rozumíme období, kdy lidé ještě nepoužívali písmo. Pravěcí lidé, kteří chtěli něco sdělit, používali pro svá první díla zdi jeskyní a skal. Dochovaly se malby v jeskyních, kde lidé zobrazovali různé výjevy ze svého života. Některým malbám dnes přisuzujeme náboženský podtext. Jiné malby prostě jen zachycují zvířata, lov, rybolov nebo boj s jinými lidmi. Našly se výjevy, které jsou složeny z několika obrázků a seřazeny v časové posloupnosti. Odpovídají naší definici komiksu. Kresba byla a stále je nejpřirozenějším lidským vyjadřovacím prostředkem. Proto není ani překvapivé, že se lidé komiksovým způsobem vyjadřovali již od pravěku.

To, že již ve starověkém Egyptě byly nalezeny nástěnné malby zaznamenávající pásem obrázků různé děje, nikoho dnes nepřekvapí. Každý se o tom učil ve škole v dějepise. Rovněž tak jsme se učili o dalších civilizacích starověku, které zaznamenávaly různou formou a na různé podklady (malby, mozaiky, hliněné destičky, tesání do kamene, na papyrus apod.) události jejich doby pomocí chronologicky uspořádaných obrázků v pásu za sebou. Příkladem je zaznamenané vyprávění na *Trajánově sloupu*.⁶³ Jednotlivé výjevy jsou uspořádány chronologicky za sebou a často jsou odděleny od sebe nějakým stromem, palmou, sloupem.

⁶³ WIKIPEDIA. *Trajánův sloup*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Traj%C3%A1n%C5%AFv_sloup

Obrázek 9: Trajánův sloup.

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou ze zdroje.⁶⁴

V kostelech, chrámech nebo i volně v krajině se nachází možná nejrozšířenější obrázkové vyprávění jednoho starého a známého příběhu. Jedná se o *Křížovou cestu*, někdy podle jejího cíle nazývanou *Kalvárii*.⁶⁵ Jedná se typické komiksové zpracování nějakého děje.

Je zřejmé, že komiks nebo jinými slovy obrázkový příběh byl používán jako médium již od pravěku. Je stále ve větší míře používán i v současnosti a určitě bude používán i v budoucnosti.

2.1 STRUČNÁ HISTORIE VZNIKU KOMIKSU V ČESKÝCH ZEMÍCH

Komiks v českých zemích má velmi bohatou historii. S nástupem křesťanství v našich zemích a rozšiřováním používání písma vznikaly různé iluminované rukopisy, jejichž charakter obsahuje prvky komiksu. Někdy se za středověký komiks považuje krumlovská *Liber depicus (Krumlovský obrazový kodex)*⁶⁶, kde je text doprovodem

⁶⁴ WIKIPEDIA. *Trajánův sloup. Obrázek*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/65/Trajan's_Column_HD.jpg

⁶⁵ WIKIPEDIA. *Křížová cesta*. [online]. © 28. 11. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1_cesta

⁶⁶ WIKIPEDIA. *Komiks*. [online]. © 10. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>

obrázků. Také v *Pařížském zlomku Dalimilovy kroniky*⁶⁷ je vidět řazení panelů s obrázky vedle sebe.⁶⁸

Český komiks odpovídající současné podobě lze dohledat v 19. století v různých karikaturistických a humoristických časopisech.⁶⁹

2.2 KOMIKS VE SVĚTĚ A JEHO VLIV NA ČESKÝ KOMIKS

Ve světě se komiks vyvíjel obdobně jako u nás. Největší velmoci v rozvoji komiksu koncem 19. století a v počátku 20. století byly hlavně Spojené státy. Ty byly následovány Francií, Německem, Itálií a Anglií.

České prostředí nejvíce ovlivňovala německá tištěná média. Vliv amerických médií našim autorům nebyl tak blízký. Na modernější pojetí komiksu v českých zemích měl silný vliv německý malíř a karikaturista Wilhelm Busch (1832-1908).⁷⁰

V odborné literatuře se uvádí, že prvním komiksovým tvůrcem amerického stylu byl Ladislav Vlodek, který se od roku 1926 pokoušel vytvářet komiksy podobné americkým a publikovat je prostřednictvím magazínu *Koule*. Vlodek měl zkušenosti s komiksy ze Spojených států. Jeho snaha dostat do českého prostředí americký styl, se ale nesešla s pochopením.⁷¹ Také další autoři jako Josef Lada a Ondřej Sekora byli postupně ovlivňováni americkým stylem. Ondřej Sekora pracoval pro *Lidové noviny* jako sportovní redaktor. Byl několikrát vyslán do Paříže, kde se seznámil s nejlepšími francouzskými humoristickými komiksy. Své nově nabyté zkušenosti použil ve své tvorbě.⁷²

⁶⁷ WIKIPEDIA. *Komiks*. [online]. © 10. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>

⁶⁸ Autorce se tyto informace nepodařilo ověřit v jiném prameni. Přesto ji informace připadala natolik zajímavá, že ji ve své práci uvedla.

⁶⁹ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 15. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁷⁰ Tamtéž: s. 16.

⁷¹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 467. ISBN 978-80-7470-061-3.

⁷² DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 73. ISBN 978-80-904546-8-2.

Tvůrci českých komiksů v meziválečné i poválečné době hledali vlastní český styl, který byl velmi konzervativní a mnoho se nelišil od podoby komiksu, jak je vytvářeli Josef Lada a Ondřej Sekora.

Konzervativnější podobu komiksů prolomil až geniální výtvarník Karel Saudek. Ten se s americkými komiksy seznámil již v dětství. Podle nich si vytvořil svůj osobitý styl.⁷³

V současnosti má komiks tři hlavní styly:

- Anglo-americký,
- Belgicko-francouzský,
- japonský.

Každý z těchto stylů má svoji tradici a svůj specifický styl. V současnosti je největším producentem komiksů Japonsko. V této zemi se komiks vyvíjel odlišně od ostatního komiksového světa. V Japonsku vznikl po druhé světové válce nový styl komiksů zvaný *manga*.⁷⁴ Je charakteristický tím, že postavy mají velké oči, propracované účesy a malé nosy. Příběhy z *manga* jsou často předlohami pro kreslené filmy, které se nazývají *anime*. *Manga* čtou jak děti, tak i dospělí a údajně 40 % všech tištěných publikací v Japonsku jsou právě *manga*.⁷⁵

V českých zemích *manga* získávají stále větší oblibu, a to napříč všemi generacemi. Od roku 2009 vychází každoročně sborník *Vějíř*, který se orientuje pouze na česká *manga*.⁷⁶

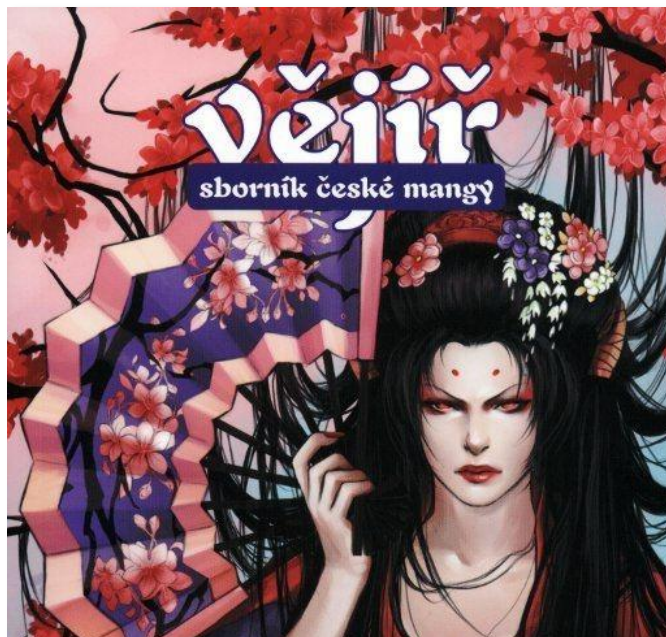
⁷³ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 26. ISBN 978-80-7470-061-3.

⁷⁴ WIKIPEDIA. *Komiks*. [online]. © 10. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>

⁷⁵ WIKIPEDIA. *Manga*. [online]. © 12. 11. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Manga>

⁷⁶ Knihkupectví Minotaur. *Vějíř. Sborník české mangy*. [online]. © 2003-2011 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.minotaur.cz/sfaf/catalog/vejir-sbornik-ceske-mangy-2015-p-17980.html>

Obrázek 10: Vějíř. Sborník české mangy.

Zdroj: Fragment úvodní stránky pořídila autorka práce z originálu.⁷⁷

3 DRUHY KOMIKSU PODLE OBSAHU

V Česku jsou zastoupeny všechny žánry, které komiks může obsahovat. V následujícím textu práce se budeme zabývat pouze českými autory.

3.1 AKČNÍ KOMIKSY A SUPERHRDINOVÉ

Akční komiksy obsahují postavy nazývané superhrdinové. Jsou to nadlidé, kteří pocházejí z jiné planety nebo nějakou náhodou (záření, chemie, kousnutí hmyzem) získali superschopnosti. Superhrdinové mohou být kladní i záporní. Nejznámějším světovým superhrdinou je *Superman*, kterého vytvořili američtí tvůrci Jerry Siegel a Joe Shuster.⁷⁸ Tento druh komiksu je vlastní hlavně americké komiksové scéně.

⁷⁷ Knihkupectví Minotaur. *Vějíř. Sborník české mangy* [online]. © 2003-2011 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.minotaur.cz/sfaf/catalog/vejir-sbornik-ceske-mangy-2015-p-17980.html>

⁷⁸ WIKIPEDIA. *Superman*. [online]. © 5. 9. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Superman>

Superhrdinové jsou velmi oblíbeni i u nás. Internetový časopis *komiksarium.cz*⁷⁹ vyhlašuje každoročně soutěž *Arnal*⁸⁰, kde autoři komiksů soutěží o nejlepšího nového českého superhrdinu. Obdobná soutěž se vypisuje i u dětských čtenářů.⁸¹

Postavy podobné superhrdinům se objevovaly již od vzniku komiksu. Jedním z prvních českých superhrdinů možná byl *kozlík Bobeš* od Josefa Lady.⁸² Další oblíbený hrdina byl *Ferda Mravenec* kreslíře Ondřeje Sekory.⁸³

Během druhé světové války se v ústním podání obyvatel Prahy zrodil legendární fiktivní český superhrdina *Pérák*. Tento bojovník proti německým okupantům se nakonec dočkal i komiksového zpracování, a to řadou významných českých autorů. Nejznámějším a také skutečným superhrdinou amerického stylu se však stal *Arnal* od Ondřeje Neffa a výtvarníka Káji Saudka.

Ve světě je nejznámějším českým komiksovým akčním hrdinou *Octobriana*. V roce 1971 malé londýnské nakladatelství Tom Stacey vydalo knihu Petra Sadeckého *Octobriana and the russian Underground*. Kniha přinášela svědectví o existenci podzemního ukrajinského komiksového hnutí. Byla to ale velká mystifikace, do které Sadecký zatáhl naše dva významné výtvarníky Zdeňka Buriana a Bohumila Konečného. Oba umělci měli s tímto podvodem značné problémy. Dokonce se museli v březnu 1972 v dokumentu *Československé televize kát z podílu na práci Amazona*, což byl původní název díla, které mělo vzniknout. Sadecký zneužil oba umělce a vylákal z nich kresby pro vymyšlený seriál *Amazona*. Tyto kresby následně zneužil pro své plagiátorské dílo a vytvořil zmiňovanou *Octobrianu*.⁸⁴ Petr Sadecký je považován za největšího mystifikátora moderních českých dějin. V době *Pražského jara* se Sadeckému podařilo článkem „*Proč mlčí Jaroslav Foglar?*“ zveřejněném ve *Zlatém máji* přispět k tomu, že

⁷⁹ KOMIKSARIUM. *Komiksový časopis*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/>

⁸⁰ KOMIKSARIUM. *Nesed'te doma na zadku podruhé aneb Nakreslete superhrdinu*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2011/09/nesedte-doma-na-zadku-po-druhe-aneb-nakreslete-superhrdinu/>

⁸¹ SUPERHRDINA.COM. *Komiksová soutěž o dětského superhrdinu*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://superhrdina.com/>

⁸² DIESIGN, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 49. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁸³ Tamtéž: s. 92.

⁸⁴ PROKÚPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 450. ISBN 978-80-7470-061-3.

Jaroslav Foglar mohl po 16 letech opět vydávat svá díla. Také se dohodl s vdovou po legendárním světoběžníkovi Otakaru Batličkovi a dosáhl toho, že se Batličkovy povídky začaly opět vydávat. Bohužel, Sadecký kolem Batličky rozšířil mnoho nepravdivých údajů, které byly i součástí nově vydávaných Batličkových knih. Dodnes není přesně jasné, co vše byly podvržené informace.⁸⁵

3.2 DOBRODRUŽNÉ KOMIKSY

Do tohoto žánru můžeme zařadit všechny komiksy s různými chlapeckými partami. V tomto žánru šlo vždy hlavně o nějaké dobrodružství, které hlavní hrdinové zažívali na různých cestách nebo ve starých uličkách měst. Ze starších předválečných děl můžeme jmenovat *Dobrodružné příhody Tondy Čutálka* nebo *Příběhy kocoura Mikeše* od Josefa Lady.⁸⁶ Chlapecké dobrodružné komiksy navždy definoval Jaroslav Foglar komiksem *Rychlé šípy*.⁸⁷ Tento typ komiksu byl často napodobován. Za komunismu vznikly jako náhrada za zakázané *Rychlé šípy* komiksy podobného stylu *Modrá pětka* a *Strážci*.⁸⁸

Dobrodružný komiksový žánr obsahuje také příběhy dobrodruhů, světoběžníků a bojovníků. Zmíníme dílo kreslíře Gustava Kruma a jeho komiksy *Kapitán Blood*, *Král Madagaskaru* nebo *Tarzanův návrat*⁸⁹ nebo *Pána Jaguárů* od Jiřího Petrčka a Rudolfa Baudise.⁹⁰

V českých zemích tradičně vycházelo více dobrodružných komiksů než akčních. Do komiksové podoby se převáděly tištěné světové i tuzemské romány. Můžeme jmenovat *Věznicí parmskou* od Stendhala,⁹¹ kterou do komiksové podoby převedl

⁸⁵ WIKIPEDIA. *Petr Sadecký*. [online]. © 6. 12. 2014 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Sadeck%C3%BD

⁸⁶ DIESIGN, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 52. ISBN 978-80-904546-8-2.

⁸⁷ Tamtéž: s. 231.

⁸⁸ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 579-584. ISBN 978-80-7470-061-3.

⁸⁹ BUCHAL, J. *Gustav Krum*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-914-2.

⁹⁰ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 3*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, s. 213. ISBN 80-7257-768-9.

⁹¹ BUCHAL, J. *Gustav Krum*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-914-2.

Gustav Krum.⁹² Další světové dílo zpracované do komiksové podoby byla *Bílá velryba* od Hermana Melvila. Tento román zpracovali Rudolf Baudis a Jiří Petráček.⁹³

3.3 WESTERNY

Westerny, česky častěji označované jako „*kovbojky*“, byly oblíbené od dob vzniku tohoto žánru v předválečném období. Děj se zpravidla odehrával někde na „*Divokém západě*“. Tyto komiksy vznikaly podle amerických románových předloh, které podle požadavků vydavatele byly zpracovány do podoby komiksu. Neobyčejný úspěch mělo v předválečném období vydání komiksu *Zlatá kadeř*, který podle románu Jamese Olivera Curwooda do komiksové podoby převedl František Stejskal.⁹⁴ Další oblíbený komiks v té době byl *Pekelná křižovatka* od J. J. Cola a výtvarníka Františka Stejskala.⁹⁵ Velmi pěkným komiksem spadajícím do tohoto žánru je *Vinnetou* od Gustava Kruma vytvořeným podle díla Karla Maye.⁹⁶

3.4 EROTICKÉ KOMIKSY

Erotické komiksy nemají v našich zemích velkou tradici. Tak jako v jiných médiích, tak i v komiksu se tento žánr objevuje.

Za první erotické komiksy u nás lze považovat dílo *Krásná kniha plná parády* od V. H. Brunnera vydaná v roce 1929.⁹⁷

Erotické prvky se objevují spíše jako součást humoristických námětů. Velmi citlivě k tomuto žánru přistupoval vynikající kreslíř Jiří Winter-Neprakta a jeho dvorní spisovatel Miloslav Švandrlík. Jejich styl je rozpoznatelný na první pohled.⁹⁸ S erotickými motivy velmi často pracoval i Kája Saudek. Ten po revoluci publikoval

⁹² BUCHAL, J. *Gustav Krum*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, s. 13. ISBN 80-7257-914-2.

⁹³ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 3*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, s. 249. ISBN 80-7257-768-9.

⁹⁴ WIKIPEDIA. Stendhal. [online]. © 5. 10. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Stendhal>

⁹⁵ DIESIGN, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 160.

ISBN 978-80-904546-8-2.

⁹⁶ BUCHAL, J. *Gustav Krum*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002 s. 193. ISBN 80-7257-914-2.

⁹⁷ DYBBUK. *Krásná kniha plná parády*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z:

<http://www.dybbuk.cz/download/e01-krasnakniha.pdf>

⁹⁸ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 679. ISBN 978-80-7470-061-3.

v erotickém časopise *NEI report*. Kája Saudek spolu s Ondřejem Neffem vytvořili komiksy *Ten styk!* a *Noc upírů*.⁹⁹ V uvedeném časopise publikovali i další komiksoví autoři. O erotické komiksy postupně zájem upadal a v současné době u nás téměř nevycházejí.

V pořadu České televize byla zmíněna zajímavá informace, že erotické komiksy jsou opět na vzestupu a jejími autory jsou většinou ženy.¹⁰⁰

3.5 HISTORICKÉ KOMIKSY

Historické komiksy u nás vycházely až po druhé světové válce. Kladný i kritický ohlas vzbudil komiks *Obrázky z českých dějin* od výtvarníka Jiřího Kalouska a textem Zdeňka Aldy. Jiří Kalousek začal spolupracovat s Jiřím Černým a Pavlem Zátkou. Spolu vytvořili další díla a to *Z českých pověstí, Obrázkové pověsti z hradů a zámků*.¹⁰¹

Zajímavý historický komiks z husitského období v roce 1981 nakreslil František Kobík s textem od Václava Šorela. Postupně vycházely další komiksy jako *Dívčí válka* od Josefa Repka s textem Petra Huška nebo *Biblické příběhy* od Ivany Lomové a scénáristy Jiřího Černého.¹⁰²

V současné době historický komiks tvoří velkou část vydávaných komiksů. Můžeme uvést třeba dílo *Stopa legionáře* a *Stopa legionáře II* Michala Kociána se scénářem Zdeňka Ležáka.¹⁰³

Zmíníme i současné dílo *České století v komiksu*, od Pavla Kosatíka. Tento komiks vznikl na základě kontroverzního Kosatíkova televizního seriálu *České století*. Kosatík si pro každý díl vybírá jiného výtvarníka. Jako první byl zpracován díl s názvem *Češi 1918: Jak Masaryk vymyslel Československo*, který výtvarně zpracoval Petr Novák. Pro

⁹⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 837. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁰⁰ ČT24. *Erotický komiks a ženy si neprotířečí*. © 30. 1. 2011 [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1288376-eroticky-komiks-a-zeny-si-neprotireci>

¹⁰¹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 627-629. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁰² PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 665, 860, 882. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁰³ ARGO. *Stopa legionáře*. [online]. © 2014-2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.argo.cz/knihy/199952/stopa-legionare/>

pokračování *Češi 1952: Jak Gottwald zavraždil Slánského*, si Pavel Kosatík vybral výtvarníka Vojtěcha Maška.¹⁰⁴

Obrázek 11: 1952 – Gottwald se zbavuje Slánského

Zdroj¹⁰⁵

3.6 HUMORISTICKÉ KOMIKSY

Počátky tohoto komiksového žánru je možné vystopovat až do 19. století, kdy vycházel časopis *Humoristické listy*. Ten založil počátkem roku 1859 Jiří Vilímek. Časopis vycházel nepřetržitě až do protektorátu. V roce 1909 vznikl další časopis *Kopřiva*. V těchto časopisech publikovala svá komiksová humoristická díla řada významných autorů, např. Josefa Lada, Ondřej Sekora a Karel Stroff.¹⁰⁶

¹⁰⁴ KOMIKSARIUM. *Jak se ze seriálu České století stal komiks*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2013/10/jak-se-ze-serialu-ceske-stoleti-stal-komiks-na-uvod-vyjde-boxujici-masaryk/>

¹⁰⁵ KOMIKSARIUM. *Jak se ze seriálu České století stal komiks*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2013/10/jak-se-ze-serialu-ceske-stoleti-stal-komiks-na-uvod-vyjde-boxujici-masaryk/>

¹⁰⁶ DIESIGN, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 28-29. ISBN 978-80-904546-8-2.

Za důležitá díla té doby jmenujme *Šprýmové kousky Frantíka Vovíska a kozla Bobeše* a *Osudy dobrého vojáka Švejka ve světové válce* od Josefa Lady. Švejk se často uvádí jako příklad raného českého komiksu. Lada si jej ilustroval a později i sám psal.¹⁰⁷

V poválečné době vycházelo několik humoristických časopisů, kde se pravidelně publikovaly komiksy od mnoha autorů. Asi nejznámějším byl satirický týdeník *Dikobraz*. Tento časopis vycházel od roku 1945 a zanikl v roce 1989. Časopis měl v záhlaví uvedeno heslo: „*S úsměvem jde všechno líp*“. Jméno časopisu navrhl Ondřej Sekora. V tomto časopise publikovalo svá díla mnoho významných českých humoristů a komiksových tvůrců, jako byli Vladimír Jiránek, Jaroslav Kerles, Jan Vyčítal, Jiří Winter-Nepřakta, Vladimír Renčín a mnoho dalších.¹⁰⁸

Humoristické komiksy od současných autorů vycházejí jako přílohy v různých časopisech. Asi nejznámějším současným komiksem je *Zelený Raoul* od Štěpána Mareše, který je svým stylem často srovnáván s Kájou Saudkem.¹⁰⁹

Samostatný časopis, který by se věnoval jen humoristickému komiksu, dlouho nevycházel. V únoru 2015 založil *Klub Kreslířů a Humoristů* webový humoristický časopis *Tapír*, který publikuje díla současných autorů, pořádá výstavy a také vydává tištěné publikace.¹¹⁰

3.7 DETEKTIVNÍ KOMIKSY

V tomto žánru komiksu mnoho děl nevychází. Za první republiky vycházel *Detektivní román v obrázcích* od Rudolfa Horského s textem Alfreda Javorina.

¹⁰⁷ DIESIGN, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. s. 50-52. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹⁰⁸ WIKIPEDIA. *Dikobraz (časopis)*. [online]. © 5. 10. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dikobraz_%28%C4%8Dasopis%29

¹⁰⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 918. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹¹⁰ TAPÍR. *Srandy plný papír*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.kkh-tapir.cz/kkh/>

V roce 1967 začal vycházet detektivní seriál *Jirka zasahuje* od Ludka Kličky s texty od Milana Daňka.¹¹¹ Dalšími detektivním komiksem jsou *Otazníky detektiva Štíky* od Jiřího Lapáčka vycházející v oblíbeném komiksovém časopise *Ohníček*.¹¹²

Ještě nedávno v časopise *Mateřídouška* vycházel po dobu deseti let velmi oblíbený dětský detektivní komiks *Komisař Vrťapka* od Pavly Etrychové a Petra Morkese. Bohužel díky neshodám obou autorů nakonec komiks přestal vycházet.¹¹³

Ze současných českých autorů se detektivnímu žánru věnuje Lucie Lomová. Její komiks *Na odstřel* předvádí prazáklad tohoto žánru. V současné době tento komiks patří mezi to nejlepší, co u nás v poslední době vyšlo.¹¹⁴

3.8 VÁLEČNÉ KOMIKSY

Válečné komiksy patří mezi okrajové žánry komiksu. Do této kategorie můžeme uvést *Švejka* od Josefa Lady.

V roce 1988 se podařilo vydat, aniž by to komunistický cenzor zaznamenal, válečný příběh *Operace Jericho* od Františka Kobíka s textem Václava Šorela. Příběh se odehrává za druhé světové války u 311. československé bombardovací peruti RAF.¹¹⁵ V roce 2013 vyšla kniha *Generál Fajtl* od Václava Šorela. Kniha popisuje osudy našeho letce Františka Fajtla. Ten za druhé světové války bojoval v RAF a na ruské frontě. Fajtl patří k velkým českým hrdinům druhé světové války. Součástí knihy je i několik komiksů vyprávějících jeho příběhy.¹¹⁶

¹¹¹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 490. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹¹² Tamtéž: s. 594.

¹¹³ VRŤAPKA. *Komisař Vrťapka*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.vrtapka.cz/>

¹¹⁴ PEŠEK, O. FANZINE. *Lucie Lomová přináší komiks, který není jen Na odstřel*. [online]. © 7. 4. 2014 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: <http://fanzine.topzine.cz/recenze-lucie-lomova-prinasi-komiks-ktery-neni-jen-na-odstrel>

¹¹⁵ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 3*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, s. 112. ISBN 80-7257-768-9.

¹¹⁶ ŠOREL, V. KOCIÁN, M. *Generál Fajtl*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství XZY, 2013. ISBN 978-80-7388-648-6.

Válečným komiksem je také *Biggles* od Jiřího Petráčka a Václava Šorela. Příběh se odehrává za první světové války. Biggles je anglický pilot, který prožívá válečné příhody ve Francii.¹¹⁷

3.9 SCI-FI KOMIKSY

V českých zemích je tradičně velký okruh čtenářů sci-fi. Tento žánr se prosazoval již v předválečném období. Největšího rozvoje se ale dočkal po druhé světové válce a zvláště pak v době komunismu. Na tvorbě sci-fi komiksů se podílela řada významných autorů.

Ze starší tvorby uvedeme *Prázdniny 2000* od Miroslava Líd'áka a textaře Vladimíra Babuly a *Kapitána Nemo* od Albína Bukovského s textem Jozefa Bajera.¹¹⁸

V roce 1973 vycházel na poslední straně časopisu ABC seriál *Příhody Malého boha* od Františka Kobíka s textem Vladislava Tomana. Tento komiks byl tak úspěšný a oblíbený, že v roce 1974 ve stejnojmenném časopise vycházelo pokračování *Příchod bohů* od stejných autorů a bylo ukončeno další částí v roce 1975 nazvané *Kruanova dobrodružství*.¹¹⁹ František Kobík se v následujících letech spojil s Václavem Šorelem a na zadní straně časopisu ABC začal vycházet sci-fi komiks *Vzpoura mozků*. Ten vycházel od roku 1977 do roku 1979.¹²⁰

Oblíbeným časopisem pro mládež byl v osmdesátých letech 20. století časopis *Ohníček*. Ten podobně jako časopis ABC zařazoval do svého obsahu komiksy s tematikou sci-fi. Zmíníme dvě významná díla publikovaná v *Ohníčku*, která vytvořil velmi slavný český výtvarník Theodor Pištěk a to *Profesora Dugana* a *Pavouka Nephilu* s textem Ivo Pechara.¹²¹

¹¹⁷ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 2*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002, s. 232. ISBN 80-7257-733-6.

¹¹⁸ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 385, 406. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹¹⁹ Tamtéž: s. 586-588.

¹²⁰ Tamtéž: s. 588.

¹²¹ Tamtéž: s. 385, 406.

Kája Saudek vytvořil sci-fi komiks *Muriel a anděl Ró* a jeho pokračování *Muriel a oranžová smrt*. Tomuto významnému komiksovému dílu se budeme věnovat v další části práce.

V současnosti je velmi ceněno dílo *Nitro těžkne glycerinem* Jiřího Gruse s textem Štěpána Kopřivy. Toto dílo se dočkalo překladu do italštiny, španělštiny a holandštiny.¹²²

3.10 OSTATNÍ KOMIKSOVÉ ŽÁNRY

Neuvedené žánry jsou již okrajové. Postupně se objevují komiksy žánrů výchovného, vzdělávacího, životopisného, cestovatelského a reklamního. Jako zástupce vzdělávacího žánru v komiksu můžeme uvést *Lapálie řidiče Fouska* Vojtěcha Huricha.¹²³ Do současného reklamního komiksu patří komiks jedné banky, který je vydáván v tištěné podobě, ve formě propagačních letáků nebo velkých samolepek. Tato banka umisťuje komiks i na obrazovky svých bankomatů. Komiks má také svou hranou verzi promítanou formou videoreklam v televizi.

Obrázek 12: Reklamní komiks

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z obrazovky bankomatu

¹²² KOMIKSARIUM. Žebříček nejlepších českých komiksů všech dob. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2009/06/zebricek-nejlepsich-ceskych-komiksu-vsech-dob/-3>.

¹²³ HURICH, V. Ilustrátor a spisovatel.. [online]. © 25. 2. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.vhrsti.cz/>

Jako zástupce současného politického komiksu můžeme uvést *Zeleného Raoula* Štěpána Mareše s textem HRUTEBY.¹²⁴

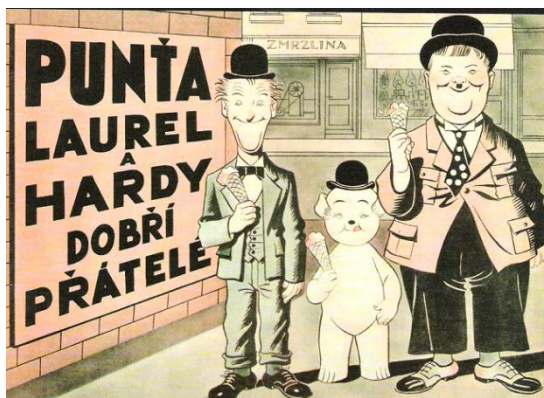
3.11 DRUHY KOMIKSU PODLE JEHO ČTENÁŘE

3.11.1 DĚTI

Děti se s komiksem seznamují již od velmi nízkého věku. Nejčastěji je to formou obrázkových seriálů s říkankami ve formátu leporela. Jedná se o harmonikově skládanou knihu. Na každé celé straně je umístěn obrázek s doprovodným textem. Jednotlivé strany potom vytváří příběh.

Mezi nejoblíbenější dětské autory za první republiky patřil Josef Lada a Ondřej Sekora, jehož *Ferda Mravenec* patří ke stálým dětského komiksu dodnes. Od Josefa Lady si do dnešních dnů zachoval přízeň dětí jeho Kocour *Mikeš*. Z prvorepublikové tvorby ještě uvedeme slavný komiks *Příběhy psíčka Puntí* od René Klapače s texty Marie Voříškové. Později se k psíčkovi *Puntíovi* připojila i psí slečna *Kiki*.¹²⁵

Obrázek 13: Detail titulní strany časopisu *Puntí*

Zdroj:¹²⁶

¹²⁴ Poznámka autorky. HRUTEBA je společný pseudonym pro tři textaře Reflexu – Dana Hrubého, Milana Tesaře a Tomáše Baldýnského. Pseudonym vznikl z prvních písmen příjmení všech autorů. MAREŠ, Š. HRUTEBA. *Zelený Raoul*. 1. vyd. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-25-1.

¹²⁵ DIESING, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 207.

ISBN 978-80-904546-8-2.

¹²⁶ Tamtéž: s. 208.

Po válce byl založen oblíbený dětský časopis *Čtyřlístek* Jaroslava Němečka. V časopise vycházely komiksové příběhy čtyř kamarádů a to kocoura *Myšpulína*, fenky *Fifinky*, vepřika *Bobíka* a zajíce *Pindi*. Časopis vychází nepřetržitě od roku 1969 dodnes. Je považován za nejrozsáhlejší české komiksové dílo a za nejdéle vycházející komiksový časopis. V komiksu je jeden příběh Čtyřlístku a několik dalších dětských komiksů od různých autorů. Časopis si našel své čtenáře i mezi dospívající mládeží a dospělými. Několik generací čtenářů má tento komiks spojen právě se svým dětstvím a pro některé je to také jediný komiks, který ve svém životě četli. Čtyřlístek zanechal nesmazatelnou stopu v české komiksové historii.¹²⁷

Obrázek 14: Čtyřlístek speciál. Dobytelé pólů

Zdroj: Fragment vytvořený autorkou z originálu.¹²⁸

Uvedeme ještě jednoho vynikajícího výtvarníka celoživotně spojeného s prací pro děti. Je to autor *Krtečka* Zdeněk Miler. Ten také v letech 1965-1966 kreslil pro časopis

¹²⁷ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 514-528. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹²⁸ NĚMEČEK, J. *Čtyřlístek speciál. Dobytelé pólů*. *Čtyřlístek*. 2015, roč. 2015 č. 4. ISSN 1211-4235.

Ohníček komiks *Robot Miki*.¹²⁹ Miler se v dalších letech proslavil sérií animovaných filmů o *Krtečkovi*, který je dodnes vydáván i jako obrázkový seriál v leporelové podobě.

3.11.2 DOSPÍVAJÍCÍ MLÁDEŽ

Komiksy mezi mládeží byly vždy oblíbeny. Zejména *Rychlé šípy* od Jaroslava Foglara a komiksy z prostředí *Stínadel* oslovovaly dospívající mládež mnoha generací.¹³⁰ Velmi oblíbené byly i další komiksy vycházející v časopisech *Mladý hlasatel*, *Vpřed*, *Ohníček*, *ABC*, *Kometa* a *Sedmička pionýrů*. Hlavní díla pro mládež jsme již uvedli v kapitole o komiksových žánrech.

Ze současné tvorby bychom se rádi zmínili o komiksovém díle, které si získává stále větší oblibu u nás i v zahraničí. Je to komiks *Voleman* od Jiřího Gruse.¹³¹ Jedná se o autorský komiks, inspirovaný skutečnými událostmi. Je výtvarně i scénářisticky tím nejlepším, co pro dospívající mládež u nás vychází.

Obrázek 15: Volemanovy příhody

¹²⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 481, 536. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹³⁰ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 235, 236. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹³¹ GRUS, Jiří. *Volemanovy příhody*. 1. vyd. BRNO: Alphanet Boosk. 2010. ISBN 978-80-904467-17

Zdroj: Fragment pořizený autorkou práce z originálu.¹³²

3.11.3 DOSPĚLÍ

Dospělí čtenáři vždy četli a budou číst komiksy, které koupili svým dětem, takže velmi dobře znají *Čtyřlístek*, *Rychlé šípy* a další komiksy určené pro děti a mládež.

Tito čtenáři dávají přednost klasickým dílům Káji Saudka. V poslední době se staly velmi oblíbené politické komiksy Pavla Kosatíka a válečné komiksy od Václava Šorela.

Bohužel nějaké přímé zaměření naší komiksové scény na dospělé čtenáře není. Velmi příznivého ohlasu se dočkalo opětovné vydání nejlepších komiksů všech žánrů ve čtyřech svazcích pod označením *Velká kniha komiksů 1-4*.¹³³ Tyto komiksy současným starším čtenářům připomínají zašlou slávu komiksových časopisů, které překvapivě vycházely za totalitního režimu v daleko větším množství než dnes.

3.11.4 ŽENY A DÍVKY

Neexistují žádné statistiky, které by ukázaly, kdo více čte komiksy, zda ženy nebo muži. Zajímavým zjištěním je, že stále častěji se ženy podílejí na tvorbě komiksů. Tomuto tématu se na webu *Komiksarium* věnuje Lukáš Růžička v článku *Podle [...] jsou budoucností českého komiksu ženy*.¹³⁴

Pro ženy a dívky vycházely komiksy již za první republiky. Můžeme například jmenovat zajímavý komiks o slečnách *kalhotnicích* s názvem *Konec kalhotové módy* od J. T. Blažka.¹³⁵ Nejedná se o komiks primárně určený pro ženy, nicméně řeší v tehdejší době velmi společensky sledovaný problém, a to nošení kalhot ženami. V roce 1929 na komiksovou scénu vstupuje v podstatě akční ženská hrdinka *Pepina*

¹³² GRUS, Jirí. *Volemanovy příhody*. 1. vyd. BRNO: Analfabet Boosk. 2010, s. 24. ISBN 978-80-904467-17

¹³³ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 3*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-768-9.

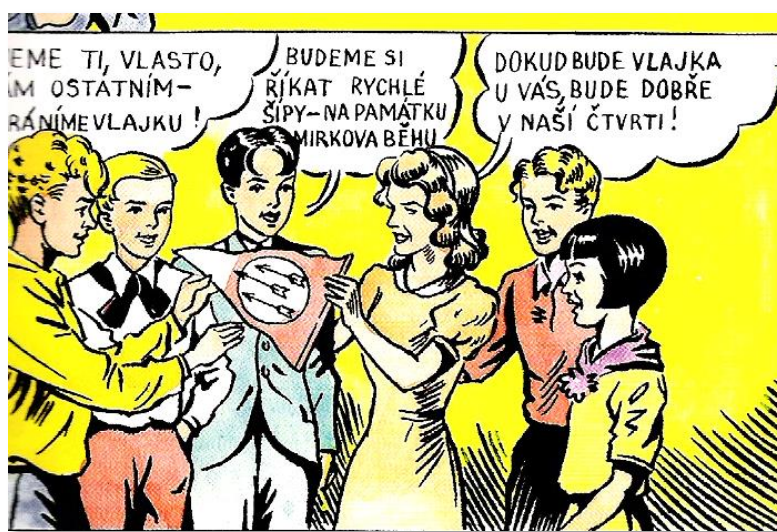
¹³⁴ KOMIKSARIUM. Růžička, J. *Podle soutěže CZ.KOMIKS jsou budoucností českého komiksu ženy*. [online]. © 13. 1. 2014 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2014/01/podle-souteze-cz-komiks-jsou-budoucnosti-ceskeho-komiksu-zeny/>

¹³⁵ DIESING, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 33. ISBN 978-80-904546-8-2.

Rejholcová. Komiksový seriál *Znápadů Pepiny Rejholcové* Františka Voborského vycházel několik let a bavil tehdejší společnost.¹³⁶

Spisovatel Jaroslav Foglar nepsal komiksy pro dívky. Přesto i v jeho *Rychlých šípech* najdeme příběhy s děvčaty. Příkladem je scéna, kde dívka Vlasta předává *Rychlým šípům* jejich klubovou vlajku. Možná i díky této scéně měly *Rychlé šípy* mnoho příznivců mezi děvčaty.

Obrázek 16: Vlasta předává vlajku Rychlým šípům

Zdroj: Fragment vytvořen autorkou z originálu.¹³⁷

V roce 1946 začal v časopise *Květen* vycházet komiksový seriál pro ženy a dívky pod názvem *Zuzanka a její svět* Bohumila Konečného s textem Jaroslava Přibíka. Jednalo se o skutečný dámský komiks.¹³⁸

Mezi oblíbené dívčí komiksy patřil i psík *Punťa*, který po nějaké době dostal kamarádku *Kiki*.¹³⁹

¹³⁶ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1.vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 127-130. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹³⁷ FOGLAR, J. *Rychlé šípy*. PRAHA: Olympia, 1998, s. 15. ISBN 80-7033-530-0

¹³⁸ DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1.vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 270-277. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹³⁹ Tamtéž s. 270-277.

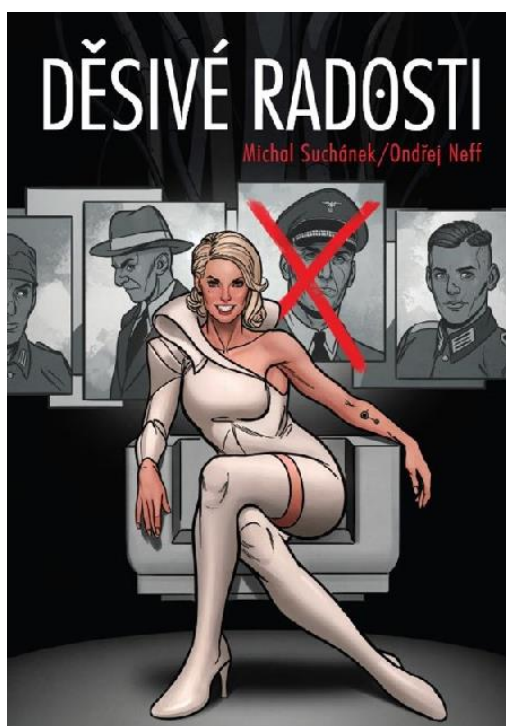
V současné době u nás samostatné komiksy pro dívky nevycházejí.

3.11.5 MUŽI A CHLAPCI

Pro chlapce a muže vychází mnoho komiksů. Autory a jejich díla pro tuto skupinu čtenářů jsme v této práci již několikrát zmiňovali.

V dnešní době mimo fenoménu *Volemana* od Jiřího Gruse se rozvíjí nadějná spolupráce mezi naším asi největším spisovatelem sci-fi Ondřejem Neffem (připomeňme si jeho spolupráci s Kájou Saudkem) a výtvarníkem Michalem Suchánkem. Jejich společná první práce se nazývá *Děsivé radosti*.¹⁴⁰ O výtvarníkovi Michalu Suchánkovi se mluví jako o novém Kájovi Saudkovi.

Obrázek 17: Děsivé radosti

Zdroj¹⁴¹

¹⁴⁰ RADIO WAVE. Kultura on Air.. [online]. © 4. 11. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/suchankovo-pravoverne-scifi-patri-mezi-komiksove-debuty-roku--1550799

¹⁴¹ SUCHÁNEK, M. NEFF, O. Děsivé radosti[online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.comicspoint.cz/desive-radosti-ondrej-neff-michal-suchanek/d-77940/>

4 KOMIKS V HISTORICKÝCH ETAPÁCH

4.1 ÚVOD

Při přípravě této práce autorka dostala k dispozici odbornou publikaci *Dějiny československého komiksu 20. století* Tomáše Prokūpka a jeho kolektivu.¹⁴² Jedná se o rozsáhlé dílo, které v teoretických pracích týkajících se českého komiksu u nás nemá obdoby. Tato práce má 1 000 stran výkladového textu, 550 barevných reprodukcí a 88 stran rejstříkové brožury. Práce je tvořena třemi knihami. První kniha se zabývá komiksem za období 1900-1963, druhá kniha se týká období 1964-2000. Třetí knihou je rejstřík. Publikace vznikla na základě dlouholetého grantového projektu Ústavu pro českou literaturu AV ČR a Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.¹⁴³

Po prostudování této publikace bylo autorce bakalářské práce zřejmé, že její práce, která je v podstatě shodná s výše uvedenou prací, se nemůže rozsahem ani odbornou erudicí této práci vyrovnat. Proto autorka svoji práci koncipovala tak, aby více rozvinula nebo upřesnila ty části historie českého komiksu, které Prokūpkova práce neřešila nebo se jich dotkla jen okrajově. V následující části práce se proto budeme zabývat komiksem 19. století, které Prokūpkova práce nezahrnuje. Jelikož Prokūpek s kolektivem svoji práci ukončili rokem 2000, budeme se také více zabývat obdobím od roku 2000 do roku 2015. Ostatní období autorka zpracuje stručněji.

4.2 RAKOUSKO-UHERSKO – DO 28. 10. 1918

V 19. století neexistoval žádný samostatný český stát. České země patřily mezi země začleněné do Rakouského císařství (Habsburské monarchie), které se v roce 1867 přeměnilo v nový státní útvar Rakousko-Uhersko.¹⁴⁴ Nejvýznamnějším městem byla Vídeň. Nejdůležitějším jazykem byla němčina, a to jak mluveným, tak i psaným. V českých zemích v té době docházelo k prudkému rozvoji průmyslu a výstavbě. To vše

¹⁴² PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁴³ *Dějiny československého komiksu 20. století*. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://www.dejinykomiksu.cz/>

¹⁴⁴ WIKIPEDIA. *Rakousko-Uhersko*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-Uhersko>

znamenovalo obrovský příliv peněz. Byly zakládány různé české spolky a v roce 1868 Miroslav Tyrš spolu s Jindřichem Fügnerem založili *Sokola*. Česká inteligence prosazovala větší používání češtiny a propagovala ji vydáváním různých časopisů a knih. Uvědomovala si značný stav svého poněmčení a snažila se o návrat k české identitě. Alois Jirásek napsal historický román *Temno* a podle názvu tohoto díla se celé období pod nadvládou Habsburků nazývá *obdobím temna*. V 19. století začal v českých zemích proces národního obrození. Začala vycházet různá tištěná média, která do svého obsahu zařazovala různé obrázky, později doprovázené textem. Tak postupně vznikala první tištěná komiksová díla. V Lorenzově kavárně v Praze se v letech 1853-1854 scházel spolek umělců sdružených kolem tzv. *Svatolukášské knihy*. V záznamech tohoto spolku se objevují první díla chronologicky řazených obrázků, která se dají považovat za první obrázkové (komiksově) příběhy modernějšího rázu v kontextu 19. století. Vznikla tak díla *Zimní zábavy na Vltavě* a *Quidova cesta za zotavenou v X obrazech* Josefa Mánese.¹⁴⁵

V tomto období rychle vznikaly a také zanikaly různé humoristické časopisy. Díky rychlému technickému rozvoji docházelo k vývoji dokonalejších tiskařských strojů, což vedlo k masovější produkci kvalitnějších tiskovin. Nebylo již problémem tisknout různé obrázky a používat různá písma.

Po roce 1900 až do vypuknutí první světové války se obrázkové seriály staly velmi oblíbené. Od roku 1914 až do ukončení první světové války došlo ke stagnaci. I v tomto období ale vznikla řada zajímavých děl.

4.2.1 Hlavní osobnosti a jejich díla

Do roku 1900 nejznámějšími autory obrázkových seriálů byli Josef Mánes, Mikoláš Aleš a František Kolár. Velmi populární byly rovněž žertovné cykly Karla Thumy. Uvedení autoři byli zakladateli české tradice obrázkových seriálů.¹⁴⁶

¹⁴⁵ DIESING, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 15. ISBN 978-80-904546-8-2.

¹⁴⁶ Tamtéž: s. 15.

Po roce 1900 do začátku první světové války publikovalo komiksy stále více tvůrců. Můžeme jmenovat některá díla a jejich autory. Například *Pan Ťopásek* Karla Strofa, *Pohádka s elixírem* Josefa Friedricha, *Aviatické pokusy* Josefa Lady, *Triumf moderní lékařské vědy* Zdeňka Kratochvíla, *Nové příhody opičáka Fuka* od Karla Thumy a *Nové dobrodružství barona Prášila* Josefa Ulricha.¹⁴⁷

První světová válka citelně dolehla na všechny umělce. Mnoho z nich bylo odvedeno do armády, stejně tak jako vydavatelé či pracovníci tiskáren. Válečné období znamenalo nárůst publikační činnosti Josefa Lady. Ten nebyl odveden, protože měl poškozený zrak. Vznikla tak díla jako *Veselý přírodopis*, *Osel zachráncem*, *Když se prase pomine* a *Kočky slečny Klementiny* publikované v *Humoristických listech*. Lada se již nevěnoval politickým námětům, ale stále více byla jeho hrdiny různá zvířata, která konfrontoval se světem lidí. Postupně začal publikovat i v dalším humoristickém časopise *Kopřiva*, jako třeba seriály *Oslíčku otřes se!* nebo *Kam to dotáhl Honza s poctivostí*. Dalšími autory tohoto období byli Karel Stroff, Bohdan Chlad, Josef Urlich a Josef Kočí.¹⁴⁸

4.2.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

V roce 1859 založil Josef Vilímek *Humoristické listy*. Tento, pro český komiks klíčový časopis, vycházel v počátku jako pětinedělník a později týdeník. Časopis vycházel nepřetržitě až do období protektorátu. V týdeníku se poprvé objevily „bublíny“ a také první nejazykový komiks o přibězích studenta *Filipa Fištrónka*.¹⁴⁹

Další významná tištěná média tohoto období byla *Paleček*, *Šotek*, *Humoristické kalendáře*. Ignát Herrmann redigoval humoristický časopis *Švanda dudák*. V roce 1900 časopis prodělal zásadní proměnu a začal se orientovat více na obrázkové seriály.

¹⁴⁷ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 23-46. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁴⁸ Tamtéž: s. 47-61.

¹⁴⁹ DIESING, H. *Český komiks 01. polovina 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011, s. 15. ISBN 978-80-904546-8-2.

V průběhu války vznikly časopisy *Mladý čtenář*, *Kopřivky* a prorežimní *Mladé Rakousko*. Vznikaly i další okrajové časopisy jako *Šípy* nebo *Dětský máj*. Tyto časopisy ale měly problémy se silnou válečnou cenzurou a rychle zanikly.

4.3 VZNIK ČESKOSLOVENSKA

Poválečná doba znamenala obrovský nárůst tištěných médií. Společnost se snažila budovat novou republiku a tištěná média k tomu výrazně přispívala. Politické strany soutěžily o moc v zemi, to vyvolávalo různé názorové střety a tisk se k tomu dobře hodil. Někteří autoři čerpali ze svých zahraničních cest a ve svých dílech používali nově získané zkušenosti. Již dříve jsme uvedli Ladislava Vlodka, který stejně jako René Klapač prožil své dětství ve Spojených státech amerických. Ze zahraničních cest pak nejvíce své získané zkušenosti využili Ondřej Sekora a Jan Kreutz.¹⁵⁰

4.3.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Výraznou osobností komiksu poválečné doby byl Josef Lada. Úspěchu u čtenářů dosáhl svým komiksem *Šprýmovné kousky Frantika Vovíska a kozla Bobeše*. Lada publikoval mnoho dalších obrázkových příběhů a to v různých časopisech. Mimo komiksů o *Švejkovi* jej proslavily komiksy s kocourem *Mikešem*.¹⁵¹

Dalším velkým českým autorem, který se prosadil v meziválečném období, byl Ondřej Sekora. Od svého prvního významnějšího komiksu *Voříškova dobrodružství* a přes mnoho prací s junáckou tematikou, se nakonec zapsal do čtenářského povědomí svými komiksy o *Ferdovi Mravencovi*, *Berušce a brouku Pytlíkovi* vycházejících v *Lidových novinách*. Tyto komiksové hrdiny znají děti dodnes.¹⁵²

Můžeme jmenovat další autory a jejich díla. Například *Éda a Héd'a* Jana Kreutze, *Pepinu Rejholcovou* od Františka Voborského nebo *Pana Šupíka* Zdeňka Tůmy.¹⁵³

¹⁵⁰ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 69 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁵¹ Tamtéž: s. 105.

¹⁵² Tamtéž: s. 160-164.

¹⁵³ Tamtéž: s. 64-69.

4.3.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

Ve vzniklém Československu periodická tištěná média, která byla pro komiksová díla hlavním médiem, zaznamenala bouřlivý rozvoj. Udává se, že v roce 1920 vycházelo 2 250 titulů, v roce 1925 již neuvěřitelných 2 800 titulů a v roce 1930 dokonce 3 000 titulů.¹⁵⁴

Nadále vycházely *Humoristické listy, Kopřivky*. Po válce začalo vycházet *České slovo* a *Lidové noviny*, kam pravidelně přispíval Josef Lada, který na některých svých dílech spolupracoval s Eduardem Bassem.¹⁵⁵ Již v roce 1926 vycházel čistě komiksový časopis *Koule*. Postupně vznikaly další časopisy, které obsahovaly komiksy. Můžeme jmenovat *Srdíčko, Slovičko, Hvězda československých paní a dívek, Pestrý týden* a nebo *Puntá*.¹⁵⁶

Od roku 1930 začal vycházet měsíčník *Mladý hlasatel*, a to jako doplněk k čtrnáctideníku *Dětský svět*. Rovněž vycházel časopis *List paní a dívek*, kde René Klapač začal uvádět svůj komiks *Puntá*.¹⁵⁷

Významným a z dnešního pohledu kultovním časopisem celého období se stal *Mladý hlasatel*, kde v jeho oddělení propagace pracoval Jaroslav Foglar.¹⁵⁸

4.4 DRUHÁ REPUBLIKA 1938-1939

V tomto období docházelo ke zhoršování politické situace v Evropě. Postupně přestávala vycházet tištěná periodika a s nástupem protektorátu 16. března 1939 se situace ještě více zhoršila.

Mnoho autorů odešlo před hrozbou fašismu do ciziny. Majitelé tiskáren, kteří byli často židovského původu, uzavírali své provozovny. Situace ve společnosti byla napjatá v očekávání dalšího vývoje. Situace se ještě více zhoršila po podpisu Mnichovské dohody v září 1938.

¹⁵⁴ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 68 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁵⁵ Tamtéž: s. 74.

¹⁵⁶ Tamtéž: s. 150-180.

¹⁵⁷ Tamtéž: s. 184.

¹⁵⁸ Tamtéž: s. 233.

4.4.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Komiksovými velikány tohoto období se stali spisovatel Jaroslav Foglar a kreslíř Jan Fischer. Dne 17. prosince 1938 se na zadní stránce *Mladého hlasatele* objevil barevný komiksový příběh s titulem *Černí jezdci rádi*. Tak se zrodil fenomén českého komiksu Jaroslav Foglar a jeho *Rychlé šípy*.¹⁵⁹ Vlivem úspěchu tohoto komiksu vznikala další díla, která sahala po obdobných dobrodružných námětech. Začal se utvářet český komiksový žánr, který se dnes označuje za *klubácký komiks*. Tento žánrový typ je v našich zemích oblíbený dodnes.

Dále vycházela díla Josefa Lady, Ondřeje Sekory a dalších osvědčených autorů.

4.4.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

V této době žádné nové časopisy, které by se věnovaly komiksům, nevznikaly. Naopak mnoho časopisů postupně zanikalo.

4.5 PROTEKTORÁT 1939-1945

Humoristické časopisy, které obsahovaly politické komiksy, byly postupně rušeny a někteří jejich autoři byli pronásledováni, zavíráni a posíláni do koncentračních táborů.

Nacistická správa stupňovala tlak na obyvatelstvo a nadějný vývoj komiksu v českých zemích se zastavil.

4.5.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Dne 17. května 1941 bylo fašistickou správou zakázáno vydávání časopisu *Mladý hlasatel*. Při prvním vydání *Rychlých šípů* se prodávalo 35 000 výtisků. Když byl časopis zakázán, tak již vycházel v nákladu 207 000 výtisků týdně. Časopis byl zakázán s poslední 113. epizodou *Rychlé šípy s bednou provazů*. Posledních osm dílů před zákazem časopisu již nekreslil Jan Fischer. Pět dílů nakreslil Václav Junek a poslední tři kreslil Bohumil Čermák. Přestože byl *Mladý hlasatel* zakázán, tak se *Rychlé šípy* znovu

¹⁵⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 133 ISBN 978-80-7470-061-3.

objevily. V prosinci 1941 vyšly dvě gramofonové desky a potom v červnu 1942 další gramofonová deska s audiodramatizacemi vybraných příběhů.¹⁶⁰

V roce 1940 odešel Josef Lada z Melantrichu a přestal se již komiksům věnovat. Před odchodem ještě vydal komiks *Velkofilm o králíčkově*.

Ondřej Sekora i na začátku protektorátu intenzivně pracoval na komiksech. Měl však za ženu Židovku, a tak byl nejprve vyloučen ze *Svazu novinářů* a v dubnu 1941 musel odejít z *Lidových novin*. Ondřej Sekora stihl ještě publikovat komiks *Dobry voják Vendelin*. Vytvářel také komiksy o *Kuřeti Napipi a jeho přátelích* a další příběhy *Ferdy Mravence*. Po odchodu z *Lidových novin* již dále nemohl pracovat jako novinář. Až do konce války byl umístěn v různých pracovních táborech. Podařilo se mu vše přežít a po osvobození pokračoval ve své práci.¹⁶¹

Smutnou kapitolou se do historie komiksu zapsal František Voborský. Ten byl autorem mnoha komiksů. Kreslil například komiksové příběhy *dědečka Rejholce* vycházející v *Mladém čtenáři* a *Zrzka Billa* publikovaného v *Rozruchu*. František Voborský začal publikovat v humoristické příloze *Kvítko*. Zde ale publikoval kolaborantské komiksy podle zadání protektorátního režimu. Na podzim roku 1941 každý den otiskovalo *České slovo* jeho kreslené vtipy útočící na Židy, USA a naši exilovou vládu. Voborský také přispíval do prorežimního *Moravského slova*. Zde mu vycházely komiksy s *Pepkem námořníkem*, kterými zesměšňoval USA.

Po válce byl Voborský vyšetřován a hájil se tím, že jako autor vlastenecké písně *Chaloupka pod horami* mu gestapo vyhrožovalo smrtí. Proto prý musel s nacisty kolaborovat.¹⁶²

4.5.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

Komiks nemohl vycházet v běžném tisku, přesto byl u české veřejnosti již hluboce zakořeněn. Dochovaly se dopisy Antonína Mádlu, který ve svých dopisech

¹⁶⁰ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 235-236 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁶¹ Tamtéž: s. 237-241.

¹⁶² Tamtéž: s. 256-258.

z nacistických káznic v roce 1941 potají zaznamenával komiksovou kresbou i textem svoje zážitky. V terezínském ghettu v objektu Q609 v letech 1943-1944 vydávali židovští chlapi rukopisně a strojopisně psaný časopis *Kamarád*, kde na poslední stránce kreslili komiksový příběh *Zámdluzándó* o automobilových závodnících. Ve čtvrtém čísle terezínského dívčího časopisu *Bonaco* vyšel komiks *Špulík a Martík*.¹⁶³

Nacisté postupně zakazovali vše, co jim vadilo. Byl zakázán *Mladý hlasatel*, následně *Lidové noviny* a v roce 1942 dokonce i *Puntá*.

Vycházel deník *Národní práce*, který měl přílohu *Óčko*. V této příloze publikoval komiks *Pan Kukačka* František Vojáček. Vysávaly se časopisy *Rodokaps* a *Rozruch*, které otiskovaly neškodná komiksová díla od různých autorů.

Za okupace byly tištěny prorežimní komiksy. V kolaborantském deníku *České slovo* a v jeho příloze *Kvítek* vycházely již zmiňované antisemitské komiksy Františka Voborského.

4.6 POVÁLEČNÉ OBDOBÍ 1945-1948

Po skončení války se tisk postupně vracel do předválečného stavu. V části naší země, kterou osvobodili američtí vojáci, se začal prosazovat americký komiks. Budoucí slavný režisér Václav Vorlíček na tuto dobu vzpomínal takto: „*Vojáci byli ubytováni v místním lihovaru, a aby se po vyhrané válce nenudili, dostávali celé balíky novin, pestrých periodik a paperbacků. Když uklízečky vynesly popelnice, tak jsme se v tom hrabali a nacházeli komiksové sešity třeba s deseti různými příběhy. To pak bylo o nervy ponořit se do těch hromad a hledat předcházející díl, nebo čekat, až se v té hromadě objeví pokračování! No a tak Vorlíček ke komiksům přišel a po letech s Macourkem sestrojil Jessii.*“¹⁶⁴

¹⁶³ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 230-231 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁶⁴ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 312 ISBN 978-80-7470-061-3.

4.6.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

K výrazným autorům opět patřil Jaroslav Foglar. Kromě *Rychlých šípů* začal vycházet i jeho další seriál a to *Stínadla se bouří*. Jelikož domovský časopis Foglarových komiksů *Mladý hlasatel* nebylo povoleno vydávat, tak Rychlé šípy v roce 1946 vycházely v časopise *Vpřed*. Do roku 1948 vyšlo celkem 106 pokračování. Postupně se ale začala objevovat kritika *Rychlých šípů*, a to zejména od prosovětských ideologů. Vadily jim jak *Rychlé šípy*, tak hlavně bubliny, které pro rodiče se komunistické ideology představovaly příklon k americké kultuře. Dokonce vše zašlo tak daleko, že poslední tři díly *Rychlých šípů* musel Foglar s Fischerem vydat bez bublin a s texty pod obrázky. Nakonec byl tento komiks zakázán. Nacisti dokázali zakázat Foglara na pět let. Nastupující komunisti na dvacet let, které po krátké pauze prodloužili na dalších dvacet let.¹⁶⁵

Jmenujme další díla a jejich autory v tomto přechodném období od jedné totality k druhé. Vycházely *Pérákovy další osudy* Vládi Dvořáka, *Zuzanka a její svět* Jaroslava Přibíka a Bohumila Konečného, *Příhody Medvědí družiny*, které psal Jaroslav Foglar a kreslil tehdy šestnáctiletý Radomír Pleiner. Dále můžeme uvést díla *Bosí rytíři* Oty Šafránka a *Výpravu Toma Bartona* od Františka Běhoučka.¹⁶⁶

Na komiksovou scénu se také vrátil Ondřej Sekora. Ten byl před válkou přesvědčený demokrat a masarykovec. Po válce vstoupil do komunistické strany a nastoupil do týdeníku *Práce*, kde mu vycházel komiks *Tatínek to dovede*.

4.6.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

Po ukončení války se nepodařilo obnovit původní rozsah vydávaných tištěných médií. Přetrvával nedostatek papíru a navíc bylo nařízeno nově vzniklým Ministerstvem informací, že tištěná média mohou vydávat jen ty organizace, které prokáží „veřejný zájem“. Byl to počátek snahy budoucích vládců dostat pod kontrolu všechna tištěná média. Znamenalo to samozřejmě velké potíže po autory i vydavatele komiksů.

¹⁶⁵ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 315-318 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁶⁶ Tamtéž: s. 319-325.

Nebylo již obnoveno vydávání časopisu *Mladý hlasatel*. Začaly vycházet časopisy *Junák* a *Vpřed*. Opět vycházel časopis *Puntá*.

Komunisté vydávali prorežimně orientovaná média, jako byl týdeník *Práce*.

4.7 DOBA KOMUNISMU 1948-1967

Únorový komunistický puč měl závažné důsledky pro pomalu se rozvíjející poválečnou komiksovou kulturu. Byla zničena časopisecká mnohotvárnost, a to v politicky a nábožensky zaměřených titulech. Nesměly se tisknout zahraniční komiksy a mnoho zavedených autorů nesmělo komiksy publikovat.

Jisté uvolnění nastalo až po Stalinově smrti a kritice jeho kultu. V číslech to znamená, že v roce 1948 vycházelo něco přes 800 periodik a v roce 1957 to bylo již 1 100 deníků a časopisů.

Stále ale byl ostře odlišován domácí socialisticky akceptovatelný obrázkový seriál oproti západnímu komiksu.¹⁶⁷

Komunistická ideologie postupně pronikala do všech komiksů. Autoři se museli přizpůsobit, nebo jejich díla prostě přestala být vydávána.

Přesto i v této zlé době vzniklo mnoho vynikajících komiksů. Objevili se noví vynikající komiksoví autoři. Vznikly pro komiks důležité časopisy, které pravidelně komiks publikovaly.

4.7.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Ve svém díle pokračoval Ondřej Sekora, který v novém časopisu *Mateřídouška* vydával svého *Ferdu Mravence*. Jeho komiksy byly často politicky angažované. Jeho *Ferda* hodil do vody brouka povaleče nebo zabavil zlému křečkovi obilí. Stále to ale byl ten původní Sekora, který maloval hlavně pro děti. Po roce 1950 se Ferda definitivně změnil a choval se podle ideologie doby. Ferda útočí obuškem na škodlivé (americké)

¹⁶⁷ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 312-313 ISBN 978-80-7470-061-3.

mandelinky a propaguje pětiletý plán. Časopis *Mateřídouška* postupně podléhá socialistickému realismu. Nakonec posledním zpracováním příběhu Ferdy Mravence, kde *Ferda* v čele demonstrujících mravenců nese transparent „*Ať žije mír!*“, Ondřej Sekora pochopil, že *Ferdu* s novými pořádky prostě skloubit nelze. Ondřej Sekora potom vydával komiksy *Čmelák Brum*, *Čárymáryk*, *Lovec Ani Muk* v dětském časopise *Ohníček*.¹⁶⁸

Do *Ohníčku* a jiných dětských časopisů přispíval Miloš Nesvadba. Uvedeme například zajímavý komiks *Strašná věc*, kde autorem veršovaných komentářů je Milan Kundera.¹⁶⁹

V roce 1955 vyšel v časopise *Pionýrské noviny* komentovaný komiks *Spartakus* od Zdeňka Kliendienstena s textem Arnošta Černíka. Seriál pojednával o vzpouře římských otroků. Samozřejmě byl zcela uzpůsoben komunistickému světonázoru. Důležitým dílem v té době byl seriál *Příhody Slávka, Elišky a Strakoše* od Jana Brychty. Tento komiks vycházel z tradice Foglara a hlavní postavy zažívaly různá dobrodružství. Dalším obdobným komiksem, který již silně odkazoval na Foglarovo dílo, byla *Veselá družina* od Hany Polákové s textem Svatopluka Hrnčíře. Komiks vycházel v měsíčníku *Pionýr*.¹⁷⁰

V roce 1953 ve vojenském časopise *Československý voják* začal vycházet obrázkový seriál *Na mušce* kreslíře Jana Brychty a textaře Ivo Štuky. Komiks poukazoval na nešvary v armádě a vycházel po vzoru sovětských propagandistických letáků. Do tohoto armádního časopisu postupně přispívali také kreslíři Jiří Kalousek, František Skála, Miroslav Lid'ák a Adolf Born. Některé texty psal Pavel Kohout.¹⁷¹

¹⁶⁸ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 357-360 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁶⁹ Tamtéž: s. 364.

¹⁷⁰ Tamtéž: s. 365-366.

¹⁷¹ Tamtéž: s. 367-368.

Vznikem angažovaného týdeníku *Dikobraz* se otevřela možnost publikovat svá díla řadě známých umělců, jako byli Jaroslav Malák, Miloš Nesvadba, Jiří Winter-Nepřakta a mnoho dalších.¹⁷²

Velmi důležitým časopisem pro český komiks se stal časopis *ABC*. Pracovali v něm dva výtvarní redaktori Bohuslav Jílka a Miroslav Lidáček. Jako redaktor technických příspěvků v „*ábíčku*“ pracoval Vlastislav Toman. Ten se po třech letech stal šéfredaktorem a v této funkci pracoval až do roku 1992. Toman byl v mládí čtenářem *Mladého hlasatele* a snažil se navázat Foglarovu představu úspěšného časopisu pro mládež, což se mu s „*ábíčkem*“ podařilo. Tento časopis vychází dodnes. Již v prvním díle časopisu byl uveden komentovaný komiks *Za tajemstvím hlubin* kreslíře Milana Lidáčka a textaře Vlastislava Tůmy. V časopise svá díla představila řada vynikajících komiksových tvůrců. Můžeme jmenovat *Mstitel z Texasu* od Adolfa Borna, *Pevnost pod ledem* Teodora Rotrekla a textaře Karla Friedricha, *Robota Emila* Jiřího Wintera-Nepřakty s texty Jiřího Melíška, *Robinsoni* Bohuslava Jílka a *Tajemství přístavu* Karla Franty. Časopis *ABC* se pro poválečnou generaci stal obdobou *Mladého hlasatele* generace předválečné.¹⁷³ Do „*ábíčka*“ se podařilo dostat komiks Jaroslava Foglara o pěti kamarádů zvaných *Kulišáci*. Tento komiks kreslil Jiří Krásl, který byl zručný ilustrátor. Bohužel se jednalo jen o odlesk slávy *Rychlých šípů*, a to hlavně nedobrou prací s textem umístěvaným do obrázků. Postupně se ale Krásl učil podle prací Jana Fischera, prvního kreslíře *Rychlých šípů* a úroveň komiksu se zlepšovala.¹⁷⁴

Zmíníme několik dalších autorů, kteří v tomto období začínali publikovat. V časopise *Ohníček* od roku 1964 začal vycházet *Vinnitou* Gustava Kruma s textem Jaromíra Kincla. Gustav Krum byla rodící se výtvarnická hvězda. V roce 1967 mu vyšly ještě jeho další komiksy vytvořené s Jaromírem Kinclm. Jmenovitě *Trojská válka*, *Poklad na ostrově* a *Tarzanův návrat*.¹⁷⁵

¹⁷² PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 370-373 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁷³ Tamtéž: s. 379-387.

¹⁷⁴ Tamtéž: s. 388-391.

¹⁷⁵ Tamtéž: s. 388-391.

Dne 26. srpna 1966 se poprvé promítal film autorské dvojice Miloš Macourek a Václav Vorlíček s názvem *Kdo chce zabít Jessii?*, který světu představil nadaného českého komiksového kreslíře Karla Saudka. Každému, po zhlédnutí Saudkových obrázků, bylo jasné, že čerpá z americké komiksové školy superhrdinů. Saudek první svou práci *Agent Nr. 00-WC* v roce 1966 publikoval v časopisu *Student*. Následně podle textu Jaroslava Haška z roku 1911 vytvořil komiks *Svědomitý censor Svoboda*. Ve *Studentovi* ještě vyšla Saudkova díla jako je *Konec budoucnosti* a *V zámku a podzámčí* podle scénáře Karla Steigerwalda.

4.7.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

Nejdůležitějšími dětskými časopisy této doby, ve kterých se vydávaly komiksy, byly časopisy *Mateřídouška* určený pro nejmenší čtenáře, *Ohníček* pro děti od osmi let a *ABC mladých techniků a přírodovědců* zaměřený na starší mládež.

Na troskách časopisu *Vpřed* vznikly *Pionýrské noviny*. Později vznikl další časopis *Pionýr*. V roce 1953 vycházel *Mladý technik*, který byl následně přejmenován na *Věda a technika mládeži* po vzoru stejnojmenného sovětského titulu.

Důležitým časopisem byl *Dikobraz*. U zrodu tohoto časopisu stál Ondřej Sekora, který krátce působil i v jeho redakci.¹⁷⁶ V tomto časopisu publikovalo mnoho českých komiksových autorů.

Dalšími časopisy byly *Jiskry*, týdeník *Květy*, vojenský *Zápisník* a *Československý voják*, *Student*.

Časopisů, kde se občas objevil nějaký komiks, bylo více. Jejich přínos však pro komiksovou tvorbu nebyl tak zásadní jako výše jmenované tiskoviny.

4.8 PRAŽSKÉ JARO 1967-1970

V druhé polovině 60. let docházelo v české společnosti k uvolňování totalitního systému. Někteří lidé mohli více cestovat a ze zahraničí dováželi mimo jiné i komiksy.

¹⁷⁶ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 326 ISBN 978-80-7470-061-3.

V roce 1969 se ve výstavní síni *Mladé fronty* konala první přehlídka *Comics*, která se pokoušela ukázat umělecký potenciál části komiksových děl.¹⁷⁷

Celá doba označovaná jako *Pražské jaro* je dobou naděje a následně velkého zklamání. Již to vypadalo, že dojde k uvolnění poměrů a společnost bude moci volněji dýchat. Dokonce začal znovu po dvaceti letech vycházet Jaroslav Foglar a přibylo i několik nových děl *Rychlých šípů*. Bohužel 21. srpna 1968 vojska *Varšavské smlouvy* a následná okupace celého Československa jednoznačně každému dala najevo, kdo je v českých zemích pánem.

Krátká doba uvolnění skončila a nastoupila Husákova normalizační doba s cenzurou, špiclováním a udáváním všech, kdo se nějak lišili od šedivého průměru.

4.8.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Gustav Krum vytvořil s Jaromírem Kinclm komiks *Kapitán Blood* podle románu Rafaela Sabatiniho. Tato dvojice také v *Zápisníku* publikovala *Věznici Parmskou* podle Stendhalova románu. Plánovali ještě pro týdeník *Květy* komiks *Hrabě Monte Christo* podle Alexandra Dumase. Bohužel díky nastupující normalizaci k jeho vydání nedošlo.¹⁷⁸

Výrazně se v tomto období začal projevovat výtvarník Miloš Novák. Jmenujme jeho některá díla spolu s jeho scénáristy, a to například sci-fi *Vzpouřu androidů*, *Po 7 tisíciletí*, *Host z vesmíru*, *Silonova zkáza* s texty Emila Škalouda, *Kapitán Nemo* podle J. M. Trosky s textem od Svatopluka Hrnčíře. Za zmínku také stojí *Záhada mosazné spony* s textem Jiřího Stegbauera. Miloš Novák publikoval hlavně v časopise *Větrník*.¹⁷⁹

Výrazněji se v této době začal projevovat Kája Saudek. V časopisu *Pop Music Expres* mu vycházel komiks *Honza Hron*. Saudek vydával i další díla v různých časopisech. Konečně mohl svobodně publikovat. Nakonec mu v *Mladém světě* vyšlo 29 zmenšených černobílých stránek z připraveného více než stostránkového barevného

¹⁷⁷ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 451. ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁷⁸ Tamtéž: s. 455-457.

¹⁷⁹ Tamtéž: s. 458-461.

alba *Muriel a andělé*, na kterém pracoval s Milošem Macourkem. Saudek a Macourek věřili, že jejich společné dílo vyjde co nejdříve a připravovali i druhou řadu nazvanou *Muriel a oranžová smrt*, kterou dokončili v roce 1970. Nastupující normalizace publikaci tohoto díla znemožnila a nakonec *Muriel* vyšla až v roce 1991.¹⁸⁰

Nesmíme zapomenout na Jaroslava Foglara. Ten konečně mohl znovu vydávat své *Rychlé šípy*, a to v časopise *Skaut-Junák*. Vzniklo i 87 nových děl, které nakreslil Marko Čermák. Ten převedl do komiksové podoby některé knižní Foglarovy tituly, jako například *Chata v jezerní kotlině*, *Psáno na březové kůře*, *Záhada hlavolamu*, *Stínadla se bouří*.¹⁸¹

V časopise ABC vycházely komiksy, na kterých se podílel již zmiňovaný šéfredaktor Vladislav Toman. Spolu s Jířím Hanušem převedli do komiksové podoby *Pověst o bílé velrybě*, volně zpracované podle Melvilova románu. Podle Edgara Rice Burrougse upravil Toman jeho příběhy o *Johnu Carterovi*. Výtvarně jej do komiksu převedl Jiří Veškrna. V „ábíčku“ začali vycházet *Strážci Libuše* Kovaříkové s textem Vladislava Tomana. Tento komiks byl inspirován *Rychlými šípy* a nesnažil se to nijak zastírat.¹⁸²

Historicky významnou událostí byl vznik časopisu *Čtyřlístek*. Časopis dostal jméno podle stejnojmenného komiksu od Jaroslava Němečka. Tomuto časopisu jsme se věnovali podrobněji již dříve.

4.8.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

V tomto období vzniklo několik nových časopisů. Můžeme jmenovat časopis *Větrník*, který vznikl přejmenováním časopisu *Pionýr*. Časopis vycházel dva roky a následně se z něj zase stal *Pionýr*.

Vydával se nový časopis *Pop Music Expres*, kde publikoval Kája Saudek, který rovněž publikoval v dalším novém časopise *Lucie & Petr*.

¹⁸⁰ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 472 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁸¹ Tamtéž: s. 473-477.

¹⁸² Tamtéž: s. 486-489.

Došlo k obnovení časopisu *Skaut-Junák*. Pokračovalo vydávání oblíbených tištěných médií, například *Ohniček*, *Mateřídouška*, *ABC*, *Sluníčko*, *Dikobraz* a *Čtyřlístek*. Pro tyto časopisy znamenalo uvolnění poměrů vítanou možnost tisknout řadu komiksů od nových autorů.

4.9 NORMALIZACE 1971-1989

Nastala doba, kdy vše a všichni měli být průměrní podle socialistického vidění světa. Sovětská vojska se zabydlovala a bylo jasné, že okupace bude hodně dlouhá. Kolem západní hranice byla vztyčena železná opona. Cenzor ve všem určoval, co se smí a co ne. Umělci byli nuceni tvořit tak, jak diktovala komunistická strana. Režim zakazoval a co nezakázal, tak se snažil využít pro svou propagandu.

V celé společnosti byly provedeny personální čistky. To se týkalo i časopisů a jejich redakcí. Muselo odejít hodně lidí z vedoucích míst, kteří byli nahrazeni přísluhovači režimu. Ti, co nakonec zůstali, byli nuceni s režimem spolupracovat.

Jak vzpomíná textař *Vzpoury mozků* Václav Šorel: „*Když vyšlo několik dílů Vzpoury mozků, zavolal si mě jednou šéfredaktor Toman a řekl: „Teď musíte udělat jedno nebo dvě pokračování ideologická, nebo to zastavujeme.“ Tak tam jsou násilně vložena dvě pokračování, kde si hrdinové vyprávějí, jak se to na té Zemi zmršilo a že až tam přijdou, tak budou muset nastolit řád svých předků. My jsme se samozřejmě bránili použít slovo komunistický.*“¹⁸³

V roce 1971 se v Domě umění města Brna dočkal samostatné výstavy s názvem *Kresba Kája Saudek*.

V roce 1977 vyšla dvě čísla samizdatového komiksového časopisu *Kombajn*. Tvůrci časopisu se otevřeně hlásili k Saudkovi. V roce 1978 proběhl v Československu první pokus založit organizaci komiksových fanoušků a vydávat cyklostylovaný fanzin, který by publikoval informace o domácích, ale i západních komiksových scéně. Vyšla celkem čtyři

¹⁸³ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 563 ISBN 978-80-7470-061-3.

čísla. V posledním čtvrtém čísle vyšla Saudkova kresba dvou nahých dívek. To byla záminka pro Veřejnou bezpečnost, která organizaci následně zakázala.¹⁸⁴

V dalším období se občas povedlo propašovat do některých časopisů komiksová díla, která cenzor neshledal za závadná. Takto to pokračovalo až do *sametové revoluce*. Čím více se blížil konec totalitního zřízení, tím více byli komiksoví autoři odváznější a více používali ideologicky nevhodné prvky amerických komiksů.

Tak, jak se měnil Sovětský svaz nástupem Gorbačova, tak se po roce 1985 začala uvolňovat i situace u nás. Komiksoví tvůrci stále častěji používali výtvarné techniky, které dřívější cenzoři zakazovali. Výtvarně propracované bubliny již byly naprosto běžnou součástí komiksů. Blížil se konec komunistického zřízení a bylo to znát i v komiksově tvorbě.

4.9.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

V době normalizace vycházelo mnoho komiksů. Režim ponechal některé již dříve vzniklé časopisy a dovolil, aby v nich komiksy vycházely. Někteří autoři byli ale okamžitě zakázáni. Odnesl to hlavně Jaroslav Foglar a jeho *Rychlé šípy*. Tento komiks se stal takovým lakmusovým papírkem české společnosti. Pokud Foglar vychází, tak je společnost svobodná. Jakmile mu to nějaký režim znemožní, tak se jedná o totalitní systém.

Zpočátku to vypadalo, že Kája Saudek bude moci dále vydávat svá díla. Rudolf Křest'an, který dříve napsal několik scénářů k Saudkovým komiksům, mu pomohl publikovat v *Mladém světě*. Saudek v něm publikoval první díly *Lipse Tuliana*, ke kterému text psal Jaroslav Weigel. V září 1972 měl být komiks na „příkaz shora“ ukončen. Nakonec tomuto komiksu bylo dovoleno vycházet až do konce roku. Potom Saudek vydával své komiksy v *Mladé frontě*. Vyšla mu tam díla *Diamantová šifra*, *Fantom opery uvádí*, *Carmen*, *Dívčí válka*, *Ctirad přichází*. Se Saudkem v té době spolupracovala řada známých textařů. Můžeme jmenovat kromě již jmenovaných Svatopluka Novotného, Jaroslava Pacovského a Jiřího Šebánka. Saudek ještě nějakou

¹⁸⁴ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 563 ISBN 978-80-7470-061-3.

dobu publikoval v *Pionýrské stezce* dětský seriál *Lup, Up & Ina* s textařem Benediktem. V roce 1976 spolu s Jaroslavem Weiglem Saudek vytvořil propagační komiks *Major Zeman* pro televizní seriál. Jeho konečná podoba se ale cenzorům nelíbila a komiks byl nakonec zakázán.¹⁸⁵ Koncem 70. let se již nikdo neodvažoval komiksy Káji Saudka tisknout. Nakonec vydával svá díla v *České speleologické společnosti* v rámci jejich interního zpravodaje. Jeskyňáři měli jedinou podmínku a to, že se děj musí odehrávat pod zemí. Saudek vytvořil podle textu Pavla Noska komiksy *Tajemství zlatého koně*, *Příběh plechového pokladu*, *Po stopách sněžného muže*. Potom opět s Jaroslavem Weiglem vytvořil další příběhy o *Lipsi Tulianovi*. Pavlovi Oskovi se podařilo dát dohromady Káju Saudka a Jaroslava Foglara. Z jejich společné práce v roce 1984 vznikl komiks *Modrá rokle*. Kája Saudek spolu s textařem Ondřejem Neffem vydali v roce 1988 sci-fi komiks *Arnal & dva dračí zuby*.¹⁸⁶

Významným komiksovým počinem byla snaha obnovení *klubáckých* komiksů po vzoru *Rychlých šípů*. Marko Čermák, který *Rychlé Šípy* pro Foglara kreslil, ve stejném stylu spolu s textaři Jiřím Hromádkou a Bohumilem Kolářem vytvořil komiks *Modrá pětka*. Podobným *klubáckým* komiksem byli i *Strážci*, vycházející v časopise *ABC*. V tomto časopise, jak jsme již dříve uvedli, vycházel komiks *Příhody Malého Boha*. V roce 1979 vyšel komiks *Vzpouza mozku* Františka Kobíka s textem Václava Šorela.¹⁸⁷

Jak jsme již zmiňovali, tak v časopise *Ohníček* vycházely komiksy Theodora Pištěka, a to *Profesor Dugan*, *Pavouk Nephila*, *Desetioký*, *Kraken* s texty od Ivo Pechara.¹⁸⁸ Výtvarník Adolf Born se scénářem Svatopluka Hrnčíře vytvořil komiks *Dobrodružství Sherlocka Holmese*. Komiks *Král Madagaskaru* na komiksový trh uvedli Gustav Krum a textař Jaroslav Weigel.

Dalšími výraznými autory komiksů byly Karel Franta, Jiří Winter-Nepřakta, Bohumil Ceplecha, Věra Faltová se svým psy *Karáskem* a *Barabánkem*, Jaroslav

¹⁸⁵ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 565-570 ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁸⁶ Tamtéž: s. 653-657,739.

¹⁸⁷ Tamtéž: s. 586.

¹⁸⁸ Tamtéž: s. 588-590.

Němeček se *Čtyřlístkem* a Eva Průšová. S komiksem *Tvrz* zaujala známá tvůrčí dvojice František Kobík a Václav Šorel.¹⁸⁹ Jejich díla byla publikována v mnoha časopisech.

4.9.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

V době normalizace zůstalo mnoho časopisů z dřívější doby. Jednalo se o časopisy jako *Čtyřlístek*, *Mateřídouška*, *Sluníčko*, *Ohníček*, *ABC*, *Dikobraz* apod.

Na jaře roku 1989 vyšel pravý komiksový časopis *Kometa*. Tento časopis vycházel do roku 1992. Titulní stranu prvního čísla namaloval Kája Saudek. V časopise bylo publikováno mnoho komiksů od našich předních tvůrců. Můžeme jmenovat Káju Saudka, Jaroslava Foglara, Michala Kociána, Vladimíra Hanuše.¹⁹⁰

4.10 OBDOBÍ PO ROCE 1989

Po pádu komunismu se z komiksů stalo velmi žádané zboží. Najednou byly k dostání americké klasické komiksy. Vše, co se dříve nemohlo vydávat, tak se rychle tisklo v různé kvalitě s vidinou zisku pro nakladatele. Některá díla vycházela opakovaně. Nastala doba přetisků všeho, co mělo naději být se ziskem prodáno.

Největší čtenářský hlad byl po díle Jaroslava Foglara. Postupně vyšly všechny jeho komiksy a knihy. V tomto období stále vycházely dětské komiksové časopisy, jmenovitě *Čtyřlístek*, *Mateřídouška*, *ABC* a *Ohníček*. Ten ale koncem roku 2001 zanikl.

Kromě časopisu *Kometa* ale žádný pravý komiksový časopis nevznikl, *Kometa* rychle zazářila a po dvou letech zanikla.

Po roce 1993 nastává hluboký propad. Přichází nová doba, která je doménou sociálních médií a internetu. Společnost žije mnohem rychleji a mladá generace, kdysi největší konzument komiksů, již mnoho nečte. O nové autory nemá nikdo zájem. Mimo časopisy pro děti české komiksové časopisy neexistují. Tento stav přetrvává až do roku 2000, kdy nastupuje nová generace komiksových tvůrců, která si říká *Generace 0*.

¹⁸⁹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 586-730, ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁹⁰ Tamtéž: s. 799-805.

Po roce 2010 komiks začíná postupně ožívat. Nakladatelé vydávají nové, hlavně historické komiksy. Vycházejí *artové* komiksy nové generace mladých komiksových autorů, snaží se toto médium uchopit jiným způsobem.

4.10.1 HLAVNÍ OSOBNOSTI A JEJICH DÍLA

Významným autorem nové doby byl Bohumil Fencel. Ten pro své komiksy používal zahraniční náměty. Vytvořil komiksy o detektivovi z Manhattanu, *Mr. Sweetovi*. Pro *Čtyřlístek* nakreslil komiksy *Binky* a *Sheila*. Také pro časopis *Erotic* nakreslil erotický komiks *Tarzanův sen*.¹⁹¹

Kája Saudek v porevoluční době publikoval v časopisu *Kometa*. Vydal několik reedic svých předchozích prací. V deníku *Metropolitan* mu vyšel *Konec Sahrbergovy bandy*. Důležité pro Saudka bylo, že v roce 1991 vyšlo jeho klíčové dílo *Muriel a andělé*. Vydal také v reedici mnoho svých děl, která vytvořil pro speleology. V *Reflexu* v roce 1992 vydal jako určitou formu pokání komiks *Poslední případ majora Zemana*. Publikoval několik svých děl v erotickém časopise *NEI report*, které mu otextoval Ondřej Neff. Kája Saudek podle svých možností publikoval v následujících letech všude, kde mu to bylo umožněno. V roce 2006 upadl do vegetativního stavu a v roce 2015 v nemocnici zemřel.¹⁹²

V následujících letech až do roku 2000 vycházely reedice dříve publikovaných komiksů. Vznikaly různé pokusy vydávat komiksové časopisy amerického stylu, které zpravidla po několika vydáních zase zanikaly. Dále vycházely časopisy *Sluníčko*, *Mateřídouška*, *ABC*, *Čtyřlístek*.

Vydavatelským hitem bylo vydávání komiksových knih. V nich se publikovaly komiksy, které dříve vycházely v časopisech *ABC* a *Ohníček*. V roce 2001 vychází v nakladatelství Jiří Buchal – BB art první díl *Velké knihy komiksů*.¹⁹³ Celkem vyšly čtyři díly. Najdeme v nich všechna významná komiksová díla vzniklá po roce 1965. Stejně nakladatelství vydalo v roce 2002 *Velkou knihu komiksů z časopisů Větrník*

¹⁹¹ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 828-831, ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁹²Tamtéž: s. 832-837.

¹⁹³BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 1*. 1. vyd. Praha: BB art, 2001. ISBN 80-7257-658-5.

a *Pionýr*.¹⁹⁴ Nakladatelství Leprez vydává ve dvoudílné publikaci výběr toho nejlepšího z časopisů *Mladý hlasatel* a *Vpřed* a to za období 1938-1946.¹⁹⁵ Již v roce 1998 vychází v knize *Rychlé šípy* všechny jejich příběhy¹⁹⁶

Postupně v knižních vydáních vyšlo to nejlepší, co bylo v českém komiksu vytvořeno od roku 1938 do roku 1989.

Asi nejvýrazněji se mezi novými autory po roce 1989 prosadil Štěpán Mareš, který nakonec se svým *Zeleným Raoulem* zakotvil v časopise Reflex.¹⁹⁷

Generace 0

Nová vlna autorů publikujících po roce 2000 se začala označovat jako *Generace 0*. Tito autoři ve svém mládí zažili krátký komiksový boom, a pak následný hluboký propad. Nová komiksová scéna se postupně rodila zdola. Autoři měli na co navázat, ale hodně věcí museli budovat od počátku. Nejprve se na internetu začaly objevovat první komiksové e-ziny. Potom si autoři zakládali vlastní komiksové fanziny, aby měli kde publikovat. Některé z těchto časopisů se profesionalizovaly, jiné zanikly.

Autoři se snažili vybudovat novou čtenářskou základnu. Jejich snažení nakonec vyústilo v důstojný komiksový festival KomiksFEST¹⁹⁸, který nyní každý podzim probíhá v Praze. V roce 2007 uspořádala *Generace 0* stejnojmennou výstavu. Nejúspěšnější autoři se prosazují v Polsku, Francii nebo Itálii.¹⁹⁹

V *Generaci 0* se dnes sdružuje kolem třiceti autorů. Uvedeme například Vladimír 518, Jaromír 99, Dan Černý, Lela Geislerová, Tomáš Chlud a další. Některé i s jejich díly jsme již představili dříve. Připomeňme si *Volemana* Jiřího Gruse nebo *Děsivé radosti* Michala Suchánka s textem Ondřeje Neffa. Ano, je to ten Ondřej Neff, který psal i pro Káju Saudka.

¹⁹⁴ BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 1*. 1. vyd. Praha: BB art, 2001. ISBN 80-7257-658-5.

¹⁹⁵ SVOBODA, M. *Příběhy statečných*. 1. vyd. Praha: Leprez, 2003. ISBN 80-86061-34-5.

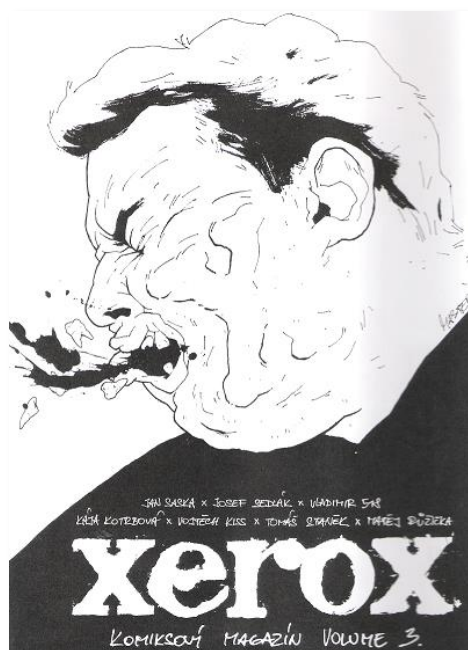
¹⁹⁶ FOGLAR, J. *Rychlé šípy*. PRAHA: Olympia.1998.ISBN 80-7033-530-0

¹⁹⁷ PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET a M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015, s. 799-805, ISBN 978-80-7470-061-3.

¹⁹⁸ KomiksFEST. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://komiksfest.cz/#start>.

¹⁹⁹ PROKŮPEK, T., *Generace 0*. 1. vyd. Praha: Plus. 2010, s. 4. ISBN 978-80-259-0020-8.

Obrázek 18: Komiksový magazín Xerox, vydávaný Generací 0.

Zdroj: Fragment pořízený autorkou z originálu²⁰⁰

Obrázek 19: Huskiosa a Sfinga - scénář Tomáš Jirků, kresba Jiří Husák

Zdroj: Fragment pořízený autorkou práce z originálu.²⁰¹

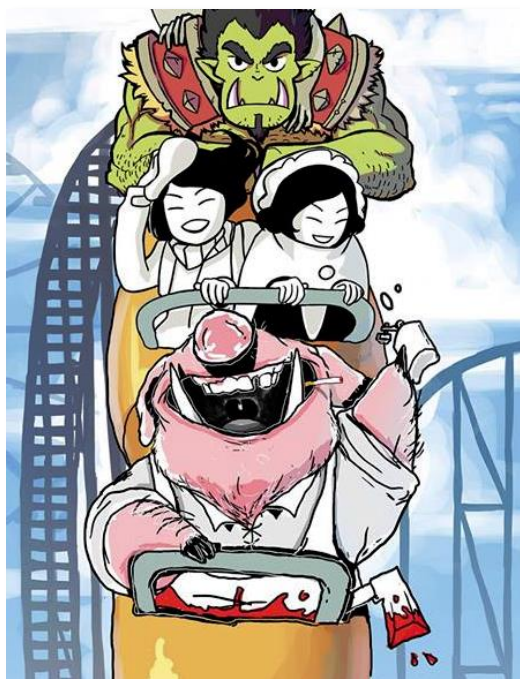
²⁰⁰ XEROX. *Komiksový magazín*. 2015. Žádné další informace nejsou k dispozici.

²⁰¹ PROKŮPEK, T., *Generace 0*. 1. vyd. Praha: Plus. 2010, s. 79. ISBN 978-80-259-0020-8.

Generace 2.0

Na desátém *KomiksFESTU*²⁰² 2015 se ozvala nová nastupující autorská generace. Tuto generaci definuje dobrá znalost zahraničních komiksových děl a působení na internetu a sociálních sítích. Je tvořená převážujícím počtem autorek nad autory. Tvůrci vytvářejí hlavně *artová* a *anime* díla. Představitelé *Generace 2.0* jsou Karel Osoha, Štěpánka Jislová, Viktor Svoboda, Haspien, Zuzana „*suwi*“ Čupová, Kateřina „*faQy*“ Čupová, Anna „*kinixuki*“ Dvořáčková, Lenka Šimečková, Eva Mária Ondová, Ester „*Yone*“ Kuchynková, Linh „*Tale*“ Do, Jana „*Yuffie*“ Kilianová, Marcel Dokoupil, Pavol „*Melkor*“ Červeníak, Tomáš Salva, Jana „*Janiko*“ Suchomelová, Daniel „*Dan Q*“ Řezníček a Martin Jašek.

Obrázek 20: Z výstavy Generace 2.0.

Zdroj: Autor neznámý²⁰³

²⁰² KomiksFEST. [online]. [cit. 2014-11-25]. Dostupné z: <http://komiksfest.cz/#start>

²⁰³ FACEBOOK. *Generace 2.0 — Nový československý komiks* [online]. © 20. 10. 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/473625446095871/>

4.10.2 TIŠTĚNÁ MÉDIA OBSAHUJÍCÍ KOMIKSY

Časopis *Kometa* s nákladem až 250 000 výtisků vyšel jen v 10 vydáních. Vznikaly další komiksové časopisy, které ale neměly dlouhého trvání. Můžeme jmenovat *Aréna*, *Erotic*, *NEI report*, *Česká duha*.

Stále vycházely časopisy *Sluníčko*, *Mateřídouška*, *ABC*, *Čtyřlístek*. Vznikly časopisy *Bublifuk* a *Zázrak*.

Důležitým tištěným médiem se stal komiksový sborník *AARGH!*, který vychází již patnáct let a je v současné době jediným periodikem zaměřeným na český komiks.²⁰⁴

Obrázek 21: Komiksový sborník *AARGH!*

Zdroj: Fragment pořízený autorkou z originálu²⁰⁵

²⁰⁴ PROKŮPEK, T. *AARGH!, Komiksový sborník*. 1. vyd. Praha: Anaphabet Books, 2015. ISBN 978-80-906032-2-6.

²⁰⁵ PROKŮPEK, T. *AARGH!, Komiksový sborník*. 1. vyd. Praha: Anaphabet Books, 2015. ISBN 978-80-906032-2-6.

5 VÝZNAM KOMIKSU PRO SPOLEČNOST

Obrázkové seriály, komiksy provází lidstvo od jeho prvních výtvarných projevů. Základní funkcí komiksu v minulosti bylo vyprávět formou posloupnosti obrázků nějaký důležitý příběh. Aby se tento příběh zachoval navěky, používal se jako nosič sdělení kámen, kov nebo malba na zed'.

V 19. století začínala společnost komiksová díla používat častěji spíše k pobavení. Postupně se ale komiks začal používat k tomu, aby upozorňoval humoristickou formou na akutní problémy ve společnosti, a to jak společenské, sociální, tak i politické.

V různých totalitních společnostech se komiks používá jako nástroj propagandy.

Jelikož komiks je zpravidla tvořen srozumitelným jazykem a obrazem, tak se používá i jako učební pomůcka pro malé děti. Je možné je učit jazyku, rozšiřování slovní zásoby, a to jak v mateřském, tak cizím jazyce. Komiks podporuje představivost a touhu po poznání. Existují komiksová díla, která zkrácenou formou seznamují čtenáře s historií nebo třeba s fungováním vesmíru.

Komiks vždy sloužil k pobavení, ale také k rozšíření literárních vědomostí. Mnoho klasických děl bylo převedeno do komiksové podoby, a tím se dostala do podvědomí širšího okruhu čtenářů. Jmenujme *Bílou velrybu*, *Tři mušketýry* nebo *Věznici parmskou*.

V současné době se komiks začíná používat jako nástroj jednoduché komunikace s migranty, kteří ve velkém množství míří do Evropy. Pomocí krátkých stripů se migranti hovořící pro běžnou populaci nesrozumitelnými jazyky, seznamují s našimi pravidly a dozvídají se, jak se v Evropě mají chovat, co je podle nás správné a co ne.

Komiks je častěji používán v komerční oblasti. Je součástí reklam, ale třeba i návodů, jak něco sestavit. Příkladem jsou návody společnosti Ikea.

V poslední době se častěji komiks používá jako umělecké vyjádření autora. Někteří autoři kladou větší důraz na výtvarné zpracování než na text. Vznikají tak *artová* díla, která se používají jako výzdoba moderních interiérů.

Komiks je pro společnost důležitým a stále se rozvíjejícím médiem.

6 BUDOUCNOST KOMIKSU

V současnosti se svět díky novým digitálním médiím rychle mění. Náš věk se již nazývá informačním. Komiks již občas opouští své základní médium – potištěný papír. Stále častěji je komiks vytvářen již jen pro elektronická média.

Je jen otázkou času, kdy komiks začne používat zvuk nebo krátké videosekvence. Přesto ale komiks nadále zůstane komiksem.

Pokud se podíváme na dětský komiks *Bublifuk*, tak ten mimo své tištěné verze má i vlastní internetovou stránku a profil na *Facebooku*.

Nevíme, jaké technologie v nejbližší době přijdou. Blíží se virtuální 3D doba. Možná za pár let nebudeme již používat obrazovky počítačů tak, jak je známe a místo nich budeme používat brýle pro virtuální realitu. Tyto brýle již existují a společnost Google jich prodala miliony. Bude to mít nějaký vliv na komiks? Ano, samozřejmě bude. Autoři komiksů v blízké době budou mít daleko větší tvůrčí možnosti.

Na začátku práce jsme komiks definovali jako chronologické uspořádání obrázků, které mohou obsahovat jazyk a vyprávějí nějaký příběh. Pokud v budoucnosti budou obrázky ve 3D a jazyk bude částečně uložen v 3D bublině v textu a doplněn zvukem, stále to bude komiks. Lákavá je představa, že bychom mohli pomocí virtuální reality prozkoumat alespoň jeden 3D komiksový a podívat se, kdo se v tom domě na kopci schovává za oknem.

Komiks jako svébytné médium má před sebou velkou budoucnost a moderní informační technologie mu umožní rozvoj, který ani netušíme.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnovala komiksu v tištěných médiích. Jeho historii, osobnostem a současnosti.

V úvodu práce jsme co nejsrozumitelnější definicí stanovili, co je to komiks. Následně jsme si definovali základní stavební prvky komiksu.

Naše práce pokračovala postupnou analýzou dostupných odborných zdrojů. Porovnáváním a vyhodnocením získaných informací jsme dospěli k závěru, že komiks není literárním dílem, ani literárním žánrem. Dokázali jsme, že komiks je samostatným médiem a je tvořen mnoha žánry. Komiks může být nositelem estetických hodnot a být uměleckým dílem.

V další části práce jsme se věnovali historii komiksu. Vysvětlili jsme, jak vzniklo slovo komiks. Pokračovali jsme analýzou jednotlivých forem komiksu.

Prozkoumali jsme historii vzniku komiksu, a to jak u nás, tak ve světě. Věnovali jsme se vlivu světového komiksu na český komiks.

Další část práce se již zabývala pouze českým komiksem. Komiks jsme postupně zkoumali podle jeho obsahu a následně podle jeho čtenářů. Rovněž jsme postupně prozkoumali komiks v jednotlivých historických obdobích. Zde jsme se více zaměřili na dobu před vznikem samostatného českého státu a historií komiksu po roce 1989.

V závěru práce jsme na příkladech dokázali, jakou důležitou roli má komiks pro společnost. Pokusili jsme se předpovědět, jak bude komiks vypadat ve stále rychleji se rozvíjejícím informačním věku.

Zpracovávané téma se ukázalo daleko rozsáhlejší, než jsme původně předpokládali. V průběhu zpracování práce se objevovalo mnoho otázek, které by si zasloužily podrobnější zkoumání.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

Knihy

BUCHAL, J. *Gustav Krum*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-914-2.

BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 1*. 1. vyd. Praha: BB art, 2001. ISBN 80-7257-658-5.

BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 2*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-733-6.

BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 3*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-768-9.

BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů 4*. 1. vyd. Praha: BB art, 2003. ISBN 80-7341-120-2.

BUCHAL, J. *Velká kniha komiksů z časopisů Větrník a Pionýr*. 1. vyd. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-77257-917-7.

SVOBODA, M. *Příběhy statečných*. 1. vyd. Praha: Leprez, 2003. ISBN 80-86061-34-5.

SVOBODA, M. *Sázka v klubu AGS*. 1. vyd. Praha: Leprez, 2002. ISBN 80-86061-32-9.

DIESING, H. *Český komiks 01. poloviny 20. století*. 1. vyd. Praha: Verzone, 2011. ISBN 978-80-904546-8-2.

FOGLAR, J. *Rychlé šípy*. PRAHA: Olympia. 1998. ISBN 80-7033-530-0

GRUS, Jiří. *Volemanovy příhody*. 1. vyd. BRNO: Analfabet Boosk. 2010. ISBN 978-80-904467-17

MAREŠ, Š. HRUTEBA. *Zelený Raoul*. 1. vyd. Praha: Petr Prchal, 2010. ISBN 978-80-87003-25-1.

MINÁŘOVÁ, E. *Stylistika pro žurnalisty*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4

PROKŮPEK, T. AARGH! *Komiksový sborník*. 1. vyd. Praha: Analfabet Books, 2015. ISBN 978-80-906032-2-6.

PROKŮPEK, T., KOŘÍNEK, P., M. FORET A M. JAREŠ. *Dějiny československého komiksu 20. století*. 1. vyd. Praha: Akropolis, 2015. ISBN 978-80-7470-061-3.

PROKŮPEK, T., *Generace 0*. 1. vyd. Praha: Plus. 2010. ISBN 978-80-259-0020-8.

SAUDEK, K. WEIGEL, J. *Lips Tullian*. 1. vyd. Praha: Plus, 2010. ISBN 978-80-259-0029-1.

ŠOREL, V. KOCIÁN, M. *Generál Fajtl*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství XZY, 2013. ISBN 978-80-7388-648-6.

Časopisy

BAJGAR, R. *O pivu a debilitě*. Reflex: celospolečenský týdeník. 2016, roč. 16, č. 5, s. 3. ISSN 0862-6634.

CLAMERON, C., MILLER, F. *WOLVERINE. The Best There Is*. MARVEL. 2011, s. 13. ISBN 7-59606-06852-4.

NĚMEČEK, J. *Čtyřlístek speciál. Dobyvatelé pólů*. Čtyřlístek. 2015, roč. 2015 č. 4. ISSN 1211-4235.

JUHAŇÁK, S. *Bublifuk*. Triton: Komiksová revue pro holky a kluky. 2015, roč. 1, č. , Obal. ISBN 978-80-7387-955-6.

XEROX. *Komiksový magazín*. 2015. Žádné další informace nejsou k dispozici.

Klasifikační práce

BALVÍN, J. *Intermedialita a komiks*. [online]. Praha 2007. [cit. 2015-12-14].
Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Studijní program Mediální a komunikační studia, Vedoucí práce: Doc. Jiří Bystřický. Dostupné z:
<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120006238/?lang=cs>

BLÁHA, O. *Poetika komiksu*. [online]. Brno, 2009. [cit. 2014-11-25]. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav české

literatury a knihovnictví, Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jan Tlustý, Ph.D. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/85479/ff_m/Diplom._pr..pdf

FORET, M. *RELAČNÍ KONCEPTUALIZACE „FENOMÉNU“ KOMIKS*. [online]. Olomouc 2015. [cit. 2015-11-25]. Autoreferát k disertační práci. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Školitel: Prof. PhDr. Jan Kořenský, DrSc. Dostupné z: http://oltk.upol.cz/wp-content/uploads/2015/08/Foret_disertace_autoreferat.pdf

GILLÁR, M. *Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize*. [online]. Brno 2009. [cit. 2015-11-25]. Magisterská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Vedoucí práce: Mgr. Jan Tlustý, Ph.D. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/85701/ff_m/?id=106857

STRÁNSKÝ, P. *Narace v detektivních románech Georgese Simenona a Léa Maleta*. [online]. Brno, 2011. [cit. 2014-11-25]. Disertační práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Ústav románských jazyků a literatur, Vedoucí diplomové práce: prof. PhDr. Petr Kyloušek, CSc. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/68376/ff_d/Stransky.doc

TAUD, R. *PATŘÍ KOMIKS DO LITERATURY? aneb LITERÁRNÍ POVAHA KOMIKSOVÉHO DÍLA*. [online]. Praha 2008. [cit. 2014-11-25]. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy, Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Petr Bílek, CSc. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120052722>

VALENTOVÁ, S. *Teorie komiksu: současné přístupy a jejich kritické revize*. [online]. Praha 2014. [cit. 2015-11-25]. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Prdaogická fakulta, Katedra české literatury, Vedoucí práce: Mgr. Jan Tlustý, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120175722>

Seznam použitých zahraničních zdrojů

EISNER, W. *Comics & Sequential Art. Canada: Tamarc*, 1985. ISBN 0-9614728-1-2

GROENSTEEN, T. *Stavba komiksu*. 1. vyd. Brno: Host, 2005. ISBN 80-7294-141-0.

MCCLLOUD, S. *Jak rozumět komiksu*. 1. vyd. Brno: BB/Art, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

ARGO. Stopa legionáře. [online]. © 2015-2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.argo.cz/knihy/199952/stopa-legionare/>

BERZ, O. *Komiks našťestí žádnou definici nemá*. [online]. © 9. 11. 2013 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/paul-gravett-rozhovor-o-komiksu-doi-/literatura.aspx?c=A131107_160211_literatura_ob

CREW. *Komiksový časopis*. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://crew.cz/>

ČT24. *Erotický komiks a ženy si neprotirečí*. © 30. 1. 2011 [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1288376-eroticky-komiks-a-zeny-si-neprotireci>

Dějiny československého komiksu 20. století. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.dejinykomiksu.cz/>

DYBBUK. Krásná kniha plná parády. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.dybbuk.cz/download/e01-krasnakniha.pdf>

EISNER, W. *Theory of Comics & Sequential Art*. [online]. [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: http://www.floobynooby.com/pdfs/Will_Eisner-Theory_of_Comics_and_Sequential_Art.pdf

FACEBOOK. Generace 2.0 — Nový československý komiks [online]. © 20. 10. 2015 [cit. 2015-12-13]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/events/473625446095871/>

HOST. *CO JE CO... V KOMIKSU*. [online]. © 14. 10. 2015 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <http://www.komiks.cz/clanek.php?id=1062>

HURICH, V. VHRSTI. Ilustrátor a spisovatel.. [online]. © 25. 2. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.vhrsti.cz/>

Knihkupectví Minotaur. *Vějíř*. [online]. © 2003-2011 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.minotaur.cz/sfaf/catalog/vejir-sbornik-ceske-mangy-2015-p-17980.html>

KOMIKSARIUM. Jak se ze seriálu České století stal komiks.. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2013/10/jak-se-ze-serialu-ceske-stoleti-stal-komiks-na-uvod-vyjde-boxujici-masaryk/>

KOMIKSARIUM. *Komiksový časopis*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/>

KOMIKSARIUM. *Nesed'te doma na zadku podruhé aneb Nakreslete superhrdinu*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2011/09/nesedte-doma-na-zadku-po-druhe-aneb-nakreslete-superhrdinu/>

KOMIKSARIUM. Růžička, J. *Podle soutěže CZ.KOMIKS jsou budoucností českého komiksu ženy*. [online]. © 13. 1. 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2015/01/podle-souteze-cz-komiks-jsou-budoucnosti-ceskeho-komiksu-zeny/>

KOMIKSARIUM. *Žebříček nejlepších českých komiksů všech dob*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.komiksarium.cz/index.php/2009/06/zebricek-nejlepsich-ceskych-komiksu-vsech-dob/>

KOMIKSFEST. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://komiksfest.cz/#start>

PEŠEK, O. FANZINE. *Lucie Lomová přináší komiks, který není jen Na odstřel*. [online]. © 7. 4. 2015 [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: <http://fanzine.topzine.cz/recenze-lucie-lomova-prinasi-komiks-ktery-neni-jen-na-odstrel>

RADIO WAVE. *Kultura on Air*. [online]. © 4. 11. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/kultura/_zprava/suchankovo-pravoverne-scifi-patri-mezi-komiksove-debuty-roku--1550799

SUCHÁNEK, M. NEFF, O. *Děsivé radosti*. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.comicspoint.cz/desive-radosti-ondrej-neff-michal-suchanek/d-77940/>

SUPERHRDINA.COM. *Komiksová soutěž o dětského superhrdinu*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://superhrdina.com/>

STARPOPART. [online]. [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: <http://www.starpopart.cz/starpopart/eshop/33-1-KOMIX/0/5/2160-Malovany-POP-ART-obraz-na-stenu-KOMIX>

SUPERHRDINA. *Komiksová soutěž o dětského superhrdinu*. [online]. © 2015 [cit. 2015-12-28]. Dostupné z: <http://superhrdina.com/>

TAPÍR. *Srandy plný papír*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.kkh-tapir.cz/kkh/>

VRŤAPKA. *Komisař Vrťapka*. [online]. [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <http://www.vrtapka.cz/>

WIKIPEDIA. *Alois Nebel*. [online]. © 14. 8. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Nebel

WIKIPEDIA. *Fotokomiks*. [online]. © 27. 8. 2015 [cit. 2015-12-12]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Fotokomiks>

WIKIPEDIA. *Tapisérie z Bayeux*. [online]. 30.10.2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tapis%C3%A9rie_z_Bayeux

WIKIPEDIA. *Tapisérie z Bayeux* [online]. © 30.10.2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tapis%C3%A9rie_z_Bayeux#/media/File:Tapisserie_de_Bayeux_31109.jpg

WIKIPEDIA. *Teorie velkého třesku*. [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Teorie_velk%C3%A9ho_t%C5%99esku_%28seri%C3%A1%29

WIKIPEDIA. *Walt Disney*. [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Walt_Disney

WIKIPEDIA. *Dikobraz (časopis)*. [online]. © 5. 10. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dikobraz_%28%C4%8Dasopis%29

WIKIPEDIA. *Komiks*. [online]. © 10. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Komiks>

WIKIPEDIA. *Křížová cesta*. [online]. © 28. 11. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1_cesta

WIKIPEDIA. *Manga*. [online]. © 12. 11. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Manga>

WIKIPEDIA. *Marvel Comics*. [online]. © 10. 11. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Marvel_Comics

WIKIPEDIA. *Petr Sadecký*. [online]. © 6. 12. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Petr_Sadeck%C3%BD

WIKIPEDIA. *Paul Gravett*. [online]. © 10. 8. 2015 [cit. 2015-11-25]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Paul_Gravett

WIKIPEDIA. *Rakousko-Uhersko*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-Uhersko>

WIKIPEDIA. *Stendhal*. [online]. © 5. 10. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Stendhal>

WIKIPEDIA. *Superman*. [online]. © 5. 9. 2015 [cit. 2015-12-19]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Superman>

WIKIPEDIA. *Trajánův sloup*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Traj%C3%A1n%C5%AFv_sloup

WIKIPEDIA. *Trajánův sloup. Obrázek*. [online]. © 12. 12. 2015 [cit. 2015-12-14]. Dostupné z: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/65/Trajan's_Column_HD.jpg

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Tapisérie z Bayeux	14
Obrázek 2: Použití bubliny v úvodníku <i>Humoristických listů</i>	16
Obrázek 3: Dětský časopis <i>Bublifuk</i>	17
Obrázek 4: Konzervativní rozložení panelů	18
Obrázek 5: Kája Saudek a jeho práce s panely	18
Obrázek 6: Kreativnější využití rámečků	19
Obrázek 7: Použití písma Kájou Saudkem	20
Obrázek 8: Strip v úvodníku časopisu <i>Reflex</i>	29
Obrázek 9: Trajánův sloup.....	33
Obrázek 10: Vějíř. Sborník české mangy.	36
Obrázek 11: 1952 – Gottwald se zbavuje Slánského.....	41
Obrázek 12: Reklamní komiks	45
Obrázek 13: Detail titulní strany časopisu <i>Punt'a</i>	46
Obrázek 15: Volemanovy příhody.....	48
Obrázek 16: Vlasta předává vlajku Rychlým šípům	50
Obrázek 17: Děsivé radosti.....	51
Obrázek 18: Komiksový magazín <i>Xerox</i> , vydávaný <i>Generací 0</i>	73
Obrázek 19: <i>Huskiosa a Sfinga</i> - scénář Tomáš Jirků, kresba Jiří Husák.....	73

Obrázek 20: Z výstavy Generace 2.0.....	74
Obrázek 21: Komiksový sborník <i>AARGH!</i>	75

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lenka Pařízková

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Kombinované

Název práce: Komiks v českých tištěných médiích. Historie, osobnosti, současnost.

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 69

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 23

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 3

Počet internetových zdrojů: 50

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber